

Mika Koivunen

Tv-uutisten dramaturgia

Ylen puoli yhdeksän uutisten dramaturgian analyysiä
vuosilta 2005 ja 2015

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Elokuvan ja television koulutusohjelma

Opinnäytetyö

5.12.2016

Tekijä	Mika Koivunen
Otsikko	Tv-uutisten dramaturgia: Ylen puoli yhdeksän uutisten dramaturgian analyysiä vuosilta 2005 ja 2015
Sivumäärä Aika	40 sivua 5.12.2016
Tutkinto	Medianomi
Koulutusohjelma	Elokuvan ja television koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Televisio- ja radiotuotanto
Ohjaaja(t)	Tv- ja verkkojournalismin lehtori Minna Kilpeläinen
<p>Tässä opinnäytetyössä tutkitaan Yleisradion puoli yhdeksän uutisten dramaturgiaa. Työssä selvitetään, millaisia dramaturgisia elementtejä uutislähetyksissä käytetään ja miten uutiskriteerit yhdistetään dramaturgisiin malleihin. Opinnäytetyössä käsitellään uutislähetyksiä vuosilta 2005 ja 2015 ja tutkitaan niissä käytettyjä kerronnallisia malleja. Tutkimusaineisto on kerätty Yleisradion arkistosta ja valitsemiskriteereinä ovat olleet kerronnan vaihtelevuus, erilaiset teemat ja vaihtelevat käsittelytavat.</p> <p>Dramaturgian olennainen tehtävä on pitää katsoja kiinnostuneena ohjelman eri vaiheissa. Tähän tarkoitukseen uutisissa käytetään dramaturgiaa, jonka tarkoitus on tarjota katsojalle päivän uutisaiheista jännitteensä pitävä lähetys. Tutkimuksessa selvitetään, millaisia kerrontakeinoja uutiset tähän käyttävät, miten ja miksi. Lisäksi tuodaan esiin, mitä ominaispiirteitä yksittäisten uutislähetysten dramaturgiasta on löydettävissä. Tutkimuksessa analysoidaan uutisissa käytettyjä dramaturgisia malleja ja pohditaan, mitä tulkintoja niiden käytöstä syntyy. Merkityksien tulkintaan käytetään sekä teoriaineistoa, että omaa tulkintaa, ja työn metodina on ollut aineiston sisältöanalyysi kvalitatiivisella menetelmällä.</p> <p>Opinnäytetyöstä ilmenee, että vaikka uutislähetysten koostamista ohjailevat ensisijaisesti uutiskriteerit, uutislähetysten jännite rakennetaan osin samankaltaisin keinoin kuin draamassa. Vaikka yhtymäkohtia draamaan on nähtävissä, ovat uutiset kuitenkin kokonaisuus, jota ohjaavat omat lainalaisuudet. Tässä työssä lainalaisuuksista nousee eniten esiin kärkikolmiomallin yleinen käyttö uutiskerronnassa, ja uutisankkurin rooli tarinan kertojana.</p> <p>Vertailemalla vuoden 2005 ja 2015 lähetyksiä tutkimuksessa tuodaan esiin, että lisääntynyt tiedon määrä on vienyt uutisten kerrontaa keskustelevampaan suuntaan. Vuoden 2005 lähetyksissä pääpaino on jutuissa ja sähkeissä, mutta vuonna 2015 uutisankkurin rooli tarinan kertojana on muuttunut. Internetin käyttö uutisten taustoittajana on antanut tuoreimmissa uutislähetyksissä tilaa useammille kertojajäsenille uutisankkurin lisäksi. Tämä on syventänyt aiheiden käsittelyä pääuutislähetyksessä ja mahdollistanut erilaisten näkökulmien esiin tuomisen.</p>	
Avainsanat	TV-uutiset, dramaturgia, uutiskriteerit, uutisanalyysi, Yleisradio

Author(s) Title	Mika Koivunen Dramaturgy in the News Analyzation of YLE's main news broadcasts from the years 2005 and 2015
Number of Pages Date	40 pages 5 December 2016
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Film and Television
Specialisation option	Television and Radio production
Instructor(s)	Minna Kilpeläinen, Senior Lecturer in TV and Online Journalism
<p>This thesis studies dramaturgy of Finnish Broadcasting Companys, YLE's, news dramaturgy in the half past eight news. Thesis clarifys what kind of dramaturgical elements are used in news broadcasts and how the news criteria is combined with dramaturgy concepts. Thesis examines news broadcasts in the years 2005 and 2015 and focus is on narrative models used in news. The data is collected from the archive of YLE and criterias for selecting of news have been variability of narration, different themes and varying treatment methods in news context.</p> <p>The essential function of dramaturgy is to keep viewer interested at different stages of the program. For this purpose news broadcasts use dramaturgy, which aims to maintain viewer's interest on days newstopics and to maintain broadcast's tension until the end. This study examines what kind of narrative models are in use in the news; how and why. In addition Thesis introduces what kind of characteristic models are to be found in individual news broadcasts. This study analyzes the dramaturgical models used in news and speculates what interpretations arise from their use. For the interpretation of the meanings, both theories and own interpretation have been in use. Method of work has been a content analysis method with a qualitative procedure.</p> <p>This thesis shows that even if the news broadcast is primarily led by news criterias, the tension for broadcast is built partly similar means like in a drama. While certain parallels can be seen, news broadcast is however an entity which is guided by it's own forms. In this Thesis triangle model and news anchor role as a storyteller rises up as a maintaining forms in news storytelling. Having been comparing years 2005 and 2015 this study highlights, that increased level of knowledge has taken the news narrative to more discusive direction. In 2005 broadcasts focuses are on stories and bulletins, as in 2015 news anchor's role as a storyteller has changed. Increased use of internet as a background news provider has given space for other storyteller's to rise up in addition with the anchor. This has deepened the treatment of subjects and has made possible to provide different points of view in the news broadcasts.</p>	
Keywords	News, dramaturgy, news criterias, news analysis, YLE

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Uutisten syntyvaiheet Suomessa	2
2.1	Uutisten suosion alkujuuret	4
2.2	Kuva, teksti ja tunnereaktio – kaksitasoinen informaatio suosion perustana	6
3	Uutiset genrenä	7
4	Uutisten dramaturgia ja sen rakentuminen	8
4.1	Henkilöhahmot osana dramaturgiaa	9
4.2	Uutiskriteerit dramaturgisina malleina	10
5	Uutislähetysten purkamista ja analysointia vuodelta 2005	12
5.1	Tsunami-erikoisuutislähetys 2.1.2005	12
5.1.1	Uutiset mukautujana	12
5.1.2	Tsunamiuutiset näytöksen osina	15
5.2	Lähetys rakentuu teeman ympärille 4.7.2005	16
5.2.1	Ensimmäinen näytös – kiistaa ja sovittelua	16
5.2.2	Toinen näytös – historiallinen konnotaatio rakentaa jännitteen	19
5.3	Parivaljakkorakenne lähetysten tehokeinona 18.11.2005	21
5.3.1	Parivaljakkorakennetta pohjustetaan jo aiheiden esittelyssä	22
5.3.2	Sähkeet sillanrakentajina – dramaturgian tulkintaa	23
6	Uutislähetysten purkamista ja analysointia vuodelta 2015	25
6.1	Fokus, lead ja pähkinäkuori 7.1.2015	25
6.1.1	Yksinkertainen uutisjutun malli jutun elementtinä	25
6.1.2	Diskurssien hierarkia uutislähetyksessä	26
6.2	Uutislähetys osana isoa tarinaa 27.7.2015	27
6.2.1	Miten kuva laajenee yksityisestä yleiseen?	27
6.2.2	Mitä on luettavissa rivien välistä?	28
6.2.3	Yleisestä yksityiseen – vaaran kokeminen turvassa	30
6.3	Isojen teemojen vuoropuhelu 12.12.2015	31
6.3.1	Draama rakentuu lennossa	31
6.3.2	Diskurssien vuoropuhelua	33
7	Pohdintaa ja johtopäätökset	34
	Lähteet	41

1 Johdanto

Ylen puoli yhdeksän uutiset ovat Suomen katsotuimpia ohjelmia. Työssäni pohdin vastausta siihen, miten suurta kansanjoukkoa pidetään vastaanottimen äärellä illasta toiseen ja miten kertova muoto uutisissa on rakennettu? Millaisia teoreettisia dramaturgian malleja käytetään uutisjuttujen rakentamisessa ja uutislähetysten dramaturgiassa?

Opinnäytetyössäni tutkin tv-uutisten dramaturgiaa vuosina 2005 ja 2015. Tarkoituksenani on selvittää, millaisia dramaturgisia malleja uutisissa käytetään ja miksi. Työssäni vertailen eri vuosien uutisia. Asetan havaintoni ja tulkintani keskustelemaan teorian ja tutkimuskirjallisuuden kanssa, ja tarkoituksena on näin luoda kuva siitä, millaisia kerronnallisia malleja uutisissa on käytössä.

Idean työhöni olen saanut työskennellessäni Yleisradion uutis- ja ajankohtaistoimituksessa. Toimin leikkaajana ja juttuja tehdessäni olen useasti miettinyt, mitkä tekijät vaikuttavat lopputulokseen. Millaisia valintoja kuvilla tehdään ja miksi? Miten annetusta materiaalista valikoituvat tietyt kuvat tiettyyn järjestykseen, ja mitä merkityksiä tekstin ja kuvan liitto synnyttää?

Minua kiinnostaa työssäni myös tutkia kuvan suhdetta sanaan. Miten yksittäinen juttu rakentuu, ja millaista dramaturgiaa se noudattaa? Tämän kautta haluan avata myös sitä, miten yksittäiset jutut ovat sidoksissa myös laajempaan kulttuuriseen kontekstiin. Se mitä näemme uutisissa, saattaa luoda mielleyhtymiä johonkin eri yhteydessä näkemäämme ja luoda näin uusia merkityksiä.

Olen valinnut työhöni erityyppisiä uutislähetystyyppejä, jotta voin käyttää tulkinnassani erilaisia dramaturgisia teorioita. Olen myös luonut valmiiden mallien rinnalle omia tulkintoja lähetysten dramaturgiasta.

Opinnäytetyöni alussa käyn läpi uutisten historiaa siltä osin kuin se koskettaa omaa aiheitani, Yleisradion tv-uutisia. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan uutisten rakennetta. Aluksi käyn läpi dramaturgisia malleja, joita uutisissa sovelletaan, ja tämän jälkeen tutkin näiden mallien toteutumista esimerkkien avulla.

Esimerkkitapausten läpikäynnin yhteydessä analysoin lähetysten dramaturgisia valintoja ja pyrin avaamaan, miksi kyseisiin ratkaisuihin on päädytty. Lopun yhteenvedossa esitän tiivistetysti uutislähetysten dramaturgian piirteitä ja esitän näkemykseni muutoksista, joita kymmenen vuoden aikana on tapahtunut.

Työssäni käytän kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, jossa aineistoa tulkitaan teorian kautta ja omien havaintojen pohjalta. Vertailen erityyppisiä uutislähetystyyppejä vuosilta 2005 ja 2015 saadakseni laajan kuvan dramaturgisten keinojen käytöstä. Lähetykset on valittu siten, että niissä olisi keskenään mahdollisimman paljon sisällöllistä vaihtelua. Tämän takia olen valinnut lähetystyyppejä eri ajankohdista ja katsonut lähetystyyppejä valitessani, että niiden rakenteessa on dramaturgisia variaatioita, jotta ne antavat mahdollisimman paljon vaihtoehtoja analyysilleni.

Työni rakenne pohjautuu kvalitatiivisessa menetelmässä usein käytettyyn IMRD (Introduction, Methods, Results, Discussion) rakenteeseen. Olen käyttänyt työni rakenteellisenä pohjana kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien oppimisympäristöstä löytämäni ohjetta. (ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tutkimuksessani tämä tarkoittaa sitä, että tulokset muodostavat useita lukuja, jotka on mahdollista ymmärtää myös toisistaan erillisinä. Analyysissani katsomani lähetykset ja teoria laitetaan keskustelemaan keskenään, jolloin teoria ei rajoitu vain teoriataustaan vaan astuu luonnolliseksi osaksi tutkimustani. Tutkijana olen valintoja tekevä subjekti, joka omilla ratkaisuillaan vaikuttaa tutkimuksen kulkuun ja tuloksiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Opinnäytetyöni teoriapohja on saatu kirjallisista lähteistä, joita käytän tukena uutislähetysten tulkinnalle. Lähteinä on käytetty television tutkimuksiin kirjoitettuja kirjoja ja niiden uutisiin painottuvia tutkimuksia.

2 Uutisten syntyvaiheet Suomessa

Uutisten historia Suomen televisiossa on verrattain nuori. Ensimmäinen kuvallista aineistoa tarjonnut lähetys aloitti 1. syyskuuta 1959 ja oli nimeltään Yleisradion Suomen television Kamerakerros. Tämä merkitsi jokapäiväisen, kuvaan perustuvan uutisto-

minnan käynnistymistä Suomessa. Ennen televisiota ihmiset olivat saaneet tyytyä viikoittaisiin uutisfilmikatsauksiin elokuvateattereissa. (Yle.fi 2006)

Aluksi elokuvien yhteydessä lähetettävät uutiset olivat pelkkiä stillkuvia, joiden päällä kuultiin selostajaa, sillä liikkuvan kuvan ajateltiin hämäävän katsojaa niin paljon, ettei hän ymmärtäisi kerrottuja faktoja. (Nikkinen & Vacklin 2012, 162.)

Television uutistoimitus perustettiin virallisesti syyskuussa 1960. Kymmenen hengen toimitus oli aluksi paljon Suomen tietotoimiston (STT) tarjoamien uutisten varassa. Tv-illassa nähtiin uutisten alkumetreillä kaksi uutislähetystä. Alkuillan uutisissa oli lisänä maakuntien tapahtumista kertova Kamerakierros ja loppuillan lähetyksessä Valokeilassa. (Yle.fi 2006.)

Televisioututisten alkuaikoina juontajista tuli usein kansakunnan julkkiksia. Yksi tunnetuimmista nimistä oli Heikki Kahila, joka Helsingin Sanomien haastattelussa (HS 6.8.2016), sanoo että hänelle on nykyään suuri helpotus, että ihmiset eivät enää tunnista häntä kadulla. Jutussa mainitaan, että Kahilasta ja Teija Sopasesta tuli uuden tiedotusvälineen ruumiillistumia: ”Tulimme televisioruudun kautta hyvin lähelle ja ihmisten intiimiin ympäristöön eli heidän koteihinsa. Tämä kuulostaa nyt sadulta, mutta alkuaikoinahan ihmiset luulivat, että näemme heidän olohuoneisiinsa.” (Mattlar 6.8.2016.) Mutta miksi Yleisradion tv-uutiset on niin suosittu? Kahilan mukaan tv-uutisten alkuaikojen suosio liittyy uuden tiedonvälityslaitteen huumaan.

Television alkuaikoina informaation määrä saattoi olla hulluannuttavaa. Suomessa televisio levisi nopeasti sellaisiin paikkoihin, joissa tiedonhankinta oli ollut hyvin paljon sidoksissa maaseutuyhteisöjen sosiaaliseen kanssakäymiseen ja kulttuurisiin malleihin. Kylän ja maailman tapahtumia puitiin kylän raitilla, kauppareissulla, kirkon jälkeen tai kyläreissuilla. Television visuaalisuus sen sijaan oli jotain aivan uutta. Television mainonnassa vastaanotin esitettiin alkuaikoina laitteena, joka yhdistää konkreettisesti katsojan ja häntä ympäröivän maailman. ”Tämä ilmeni kahdella tavalla: television avulla kodin ulkopuolinen maailma tulee kotiin tai televisio siirtää katsojan ulkopuoliseen maailmaan”, (Kortti 2007, 250).

2.1 Uutisten suosion alkujuuret

Miksi uutistenlukijoista sitten tuli niin suosittuja? Kahilan aiemmin mainitsema toteamus uutisten alkuaikojen huumasta liittyy mielestäni uutisten inhimillisyyteen. Uutiset henkilöityvät hyvin vahvasti esittäjiinsä, eli uutisankkureihin. Jos ajatellaan, että uutiset ovat ikkuna maailmaan, niin uutistenlukija on kertoja, joka aukaisee ikkunan ja esittelee näkymät. Hän kuljettaa tarinaa dramaturgisesti, ja häneen henkilöityy se, miltä maailma milloinkin näyttää. ”Illuusio uutisten totuudellisuudesta mielletään luultavasti ruudussa näkyvän ankkurin aikaansaannokseksi, vaikka tämä lukisi vain Reuterin printtiliuskaa.” (Hietala 2007, 96.)

Uutistenlukijalta odotetaan selkeää ja asiallista ilmaisua, ja olkoon se verbaalisesti miten yksitoikkoista tahansa, persoonallisen viestimisen illuusiota ei voi välttää. Televisiouutisten rakennusaineena suositut uutistenlukijat ovat omalta osalta olleet sementtoimassa uutisten asemaa suosituimpana tv-ohjelmana. He ovat luoneet raamit sille tyylille ja kerronnalle, jotka ovat nähtävissä vielä tänä päivänä Yleisradion uutisissa. He ovat rakentaneet pohjan sille katsojasuhteelle, jonka merkitys on kantanut tähän päivään asti.

Heidän sanomallaan on painoarvoa, mikä on nähtävissä Finnpanelin mittaritutkimuksesta (kts. kuvio 1). Puoli yhdeksän uutiset ovat kanavallaan ainut ohjelma, joka on kerännyt otantajaksolla yli miljoona katsojaa. Kun katsotaan kaikkia katsotuimpia ohjelmia seurantaviikolla, nähdään että kymmenen katsotuimman lähetyksen joukossa on viisi uutislähetystä ja kolme urheiluruutua, jotka voidaan liittää osaksi päivän uutistarjontaan, koska ne tulevat aina välittömästi uutisten jälkeen ja muodostavat näin yhte-näisen jatkumon varsinaiselle uutislähetykselle.

TV-mittaritutkimuksen tuloksia

Viikoittaiset tulokset ▼ Katsotuimmat lähetykset kanavittain ▼ Yle TV1 ▼

Edellinen viikko

Huom! Viikosta 2016/14 alkaen katsojaluvut ilmoitetaan kohderyhmässä 4 vuotta täyttäneet.

Katsotuimmat lähetykset kanavittain Yle TV1, Viikko 43/2016 Kohderyhmä: Kaikki 4 vuotta täyttäneet Väestö: 5 206 000					
#	Ohjelma	Päivä	Kello	Tavoittavuus	Keski- katsoja- määrä esitys- päivänä
1.	Yle Uutiset	to	20:30	1 045 000	851 000
2.	Urheiluruutu	to	20:55	875 000	780 000
3.	Yle Uutiset alueeltasi	ti	18:23	714 000	686 000
4.	Kotikatsomo: Sorjonen (16)	su	21:05	831 000	617 000
5.	Uutisvuoto	la	21:15	790 000	615 000
6.	Pokka pitää (S)	la	18:15	779 000	602 000
7.	Arto Nyberg	su	18:45	862 000	560 000
8.	Avara luonto: Villi Kanada	la	18:45	964 000	536 000
9.	Puoli seitsemän	ti	18:30	668 000	536 000
10.	Kuningaskulluttaja	to	20:00	713 000	535 000

TV-mittaritutkimuksen tuloksia

Viikoittaiset tulokset ▼ 100 katsotuinta lähetystä (kaikki kanavat, kaikki esityskerrat) ▼

Edellinen viikko

Huom! Viikosta 2016/14 alkaen katsojaluvut ilmoitetaan kohderyhmässä 4 vuotta täyttäneet.

100 katsotuinta lähetystä (kaikki kanavat, kaikki esityskerrat)						
Viikko 43/2016						
Kohderyhmä: Kaikki 4 vuotta täyttäneet						
Väestö: 5 206 000						
#	Ohjelma	Kanava	Päivä	Kello	Tavoittavuus	Keski- katsoja- määrä esitys- päivänä
1.	Vain elämää	Nelonen	pe	19:59	1 247 000	885 000
2.	Yle Uutiset	YLE TV1	to	20:30	1 045 000	851 000
3.	Yle Uutiset	YLE TV1	ke	20:30	1 017 000	840 000
4.	Yle Uutiset	YLE TV1	ti	20:30	1 002 000	785 000
5.	Yle Uutiset	YLE TV1	su	20:30	921 000	785 000
6.	Urheiluruutu	YLE TV1	to	20:55	875 000	780 000
7.	Urheiluruutu	YLE TV1	ke	20:55	888 000	774 000
8.	Haluatko miljonääriksi?	Nelonen	la	19:57	1 072 000	753 000
9.	Yle Uutiset	YLE TV1	ma	20:30	947 000	748 000
10.	Urheiluruutu	YLE TV1	ti	20:55	681 000	723 000

Kuvio 1. Finnpanelin TV-mittaritutkimus, viikko 43 / 2016. Ylempi kuva: katsoitummat ohjelmat kanavittain; Yle Tv 1. Alempi kuva: 100 katsotuinta lähetystä; kaikki kanavat.

2.2 Kuva, teksti ja tunnereaktio – kaksitasoinen informaatio suosion perustana

Kuvallinen ulottuvuus uutisissa asettuu järjestykseen inhimillisen kertojan kautta. Television alkuaikoina uuden vastaanottimen kertojat katsoivat tupaan ja välittivät tarinat perille. Uutistenlukijat asemoivat maailman tapahtumat paikalleen uskottavasti. Lisäksi heidän välittämänsä kuva maailmasta koettiin niin tärkeäksi, että heidän annettiin astua sisään katsojan maailmaan kertomaan siitä lisää. Katsoja halusi laajentaa omaa maailmankuvaansa. Kun lähetys oli ohi, katsoja oli huojentunut, että maailma oli paikallaan hänen ja kertojan välissä. Kun tämä tapahtumasarja toistui joka ilta, tutusta kertojasta tuli yliverlainen hahmo, joka pienessä maassa saavutti ennennäkemättömän suositun aseman.

Uutistenlukijan auktoriteettia on rakentanut myös katsojan suora puhuttelu. Ennen kuin tosi-tv:stä tuli valtavirtaa ja hallitseva elementti television ohjelmatarjonnassa, uutistenlukija oli ainoita henkilöitä, joka puhutteli yleisöä katsomalla tätä suoraan silmiin ja kertomalla tarinoita. Silmiin katsominen rakensi osaltaan ankkurin luotettavuutta. (Nikkinen & Vacklin 2012, 167.)

Uutisten pitkäaikainen suosio suosituimpana jokapäiväisenä tv-ohjelmana on siis pitkän kehityskulun tulos. Pohja sille luotiin aikana, jolloin television tarjoama kuva maailmasta oli ainutlaatuista. Ihmiset ”söivät silmillään” television tarjoaman maailman ja nostivat kertojan kaapin päälle yliverlaiseksi tarinankuljettajaksi. Uutiset saivat vakiinnuttaa asemansa maailmassa, jossa sen pahin kilpailija oli radio ja jossa kilpailevia kanavia ei tv:n puolella ollut.

Veijo Hietala esittää uutisten kesto-suosion syyksi uutisten ainutlaatuista formaattia. Hän viittaa siihen, että omalla tavallaan uutiset jatkavat ikaikaista kertomisen perinnettä, jonka juuret ovat syvällä ihmiskunnan dna:ssa:

Ympäri maailmaa vakiintunut tv-uutisformaatti on nerokas keksintö, sillä siinä informaatiota välitetään kaksitasoisesti. Tavallisesti yksittäinen uutinen toteutetaan siten, että ensin ankkuri kertoo ”iltanuotio-kertojan” kasvokkainviestintää mukailen, mitä tapahtui joillekin ihmisille jossain toisaalla. (Hietala 2007, 54.)

Käytännössä tämä tarkoittaa kertojan, kuvan ja tekstin parhaimmillaan saumatonta liittoa, joka synnyttää katsojassa tunnereaktion. Esimerkkinä voidaan käyttää uutisointia nälänhädästä. Ensin kertoja, eli uutisankkuri kertoo, että nälänhätä on vaatinut tuhansia ihmishenkiä. Tämän jälkeen tekstin tueksi esitetään kuvia kärsineistä lapsista.

Tätä katsoja ei voi sivuuttaa, vaan se synnyttää hyvin todennäköisesti tunnereaktioita. (Hietala 2007, 54.)

Pelkkä teksti ei riitä välittämään tunnetta vaan se vaatii tuekseen kuvan. Tunnereaktio voi johtaa katsojassa toimintaan, joka konkretisoituu useasti isojen kriisien yhteydessä, kun ihmiset lahjoittavat rahaa esimerkiksi Punaisen Ristin keräyksiin nähtyään hädänkuvauksen televisiossa.

Tv-utisten suosio perustuu siis tuohon kaksitasoiseen informaatioon. Uutisankkurin persoonaton ja tunneneutraali tapa esittää asiat vetoaa älyymme ja tiedonjanoomme, kun taas insertti tai sähkökuviutus perustuu tunteiden semiotiikkaan. Emme vain kuuntele muille sattuneita tapahtumia vaan näemme ja koemme ne itse. Niistä tulee osa meidän maailmankuvaamme. (Hietala 2007, 55.)

3 Uutiset genrenä

Television katselun pirstaloituessa yhä moninaisemmaksi genre- eli lajityyppi- jaottelu tulee entistä tärkeämmäksi. Esimerkiksi ohjelmien suoratoistopalveluissa on lukuisia kategorioita lajityyppien mukaan jaoteltuna, jotta katsoja löytäisi laajasta valikoimasta helposti itseään kiinnostavat ohjelmat.

Uutiset ovat luoneet oman lajityyppinsä, jonka tarkastelu ei ole aivan ongelmatonta. Genrenä uutisia on määrännyt ratkaisevasti informaation välitys. ”Koska todellisuusvaihtelun luominen on yksi keino pitää yllä uutisen uskottavuutta informaation välittäjänä, sitä tutkittaessa uutista tullaan tarkastelleeksi juuri lajityyppinsä mukaisena” (Pietilä 1995, 11).

Pietilän mukaan uutisten tutkiminen juuri lajityyppinsä rajoissa on kuitenkin ongelmallista, koska uutinen ei palaudu vain lajityypikseen. Hänen mukaansa uutisgenre on tutkijoiden luomaa ideaali, joka koostuu uutisille tyypillisistä piirteistä. Tällöin saattaa jäädä huomaamatta, että uutinen ei ole lajipuhdas vaan saattaa sisältää paljon lajityypin ulkopuolelle jäävää. (Pietilä 1995, 11–12.)

Tällä tarkoitetaan sitä, että uutiset eivät voi informoida todellisuudesta välittömästi vaan välillisesti. Todellisuuden ilmiöillä ja tapahtumilla ei ole sellaisenaan merkityksiä vaan

vasta kielen ja muiden merkkijärjestelmien käyttö antaa uutisille merkityksen. Tämän vuoksi uutisten sisältöä ei voi tulkita vain sen tarjoaman informaation kautta. Se vaatii tuekseen kontekstin, tutkimassani tapauksessa lähetyksen dramaturgian. Miten ja miksi tarina kerrotaan, ja miten se nivoutuu osaksi kokonaisuutta?

Uutisia tutkittaessa niitä voidaan lähestyä informatiivisesta kulmasta, jolloin kysytään mitä-kysymyksiä. Mitä tai millaista informaatiota uutiset välittävät? Mielenkiintoisempaa omassa tutkimuksessani on kuitenkin kulttuurinen lähestymistapa. Tässä esitetään etupäässä miten-kysymyksiä — miten tai millä keinoin uutiset tekevät esittämänsä tekstin ja kuvan merkitykselliseksi. Tällöin se informaatio, mitä kuva ja teksti esittävät, tulee merkitykselliseksi sen kautta, miten ne esitetään. Työssäni pyrin tulkitsemaan sitä uutisten sanomaa, joka ei välttämättä ole heti nähtävissä.

Merkityksen moniselitteisyyden helpottamiseksi se voidaan jakaa denotatiivisiin ja konnotatiivisiin merkityksiin. Denotaatiolla tarkoitetaan niitä merkkien ja merkkikokonaisuuksien merkityksiä, jotka ymmärrämme kulttuurisesti ilman erityistä tulkintaa. Konnotaatioilla taas niitä merkityksiä, joista selon saaminen vaatii erityistä kulttuuristen tulkintakykyjen käyttöä. (Pietilä 1995, 13.) Tv-uutisten lajityypissä tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että lähetyksen olisi määrä rakentua denotatiivista merkityksistä, jotta informaatiosisältö voitaisiin ottaa katsomistilanteessa vastaan. Tämän ensimmäisen merkityspinnan alla on sitten toinen taso, toisia merkityksiä, joiden ymmärtäminen vaatii erityistä tulkintaa.

Kun tähän lisää uutisten ominaisuuden kaksitasoisena tiedon välittäjänä, päästään uutislähetyksen suosion tarkastelun ytimeen. Pohjimmiltaan uutisten suosion syyt ovat siinä, että ihmiset haluavat kuulla tarinoita. He tarvitsevat siihen kertojan, tietoa tyydyttämään informaatiota, tunnetta, tarinan ja tarinalle merkityksellisiä tasoja. Miten näistä aineksista sitten rakennetaan meihin katsojiin vaikuttava uutinen? Miten dramaturgia muodostuu?

4 Uutisten dramaturgia ja sen rakentuminen

Jos uutisia tarkastelee itsenäisenä lajityyppinä, genre-odotukset määrittelevät katsojan asennoitumista niihin. ”Lähtökohtana on tällöin luonnollisesti uutisten totuudellisuus ja dokumentaarisuus”, (Hietala 2007, 93).

Muiden lajityyppien tapaan uutislähetykset ovat kuitenkin ajan myötä ajautuneet tietynlaiseen kertovaan muottiin, joka ei rakenteeltaan poikkea paljonkaan tv-sarjoista ja jossa länsimaisen fiktion kertova perinne on selvästi nähtävillä.

Television sarjoittumisen taustalla on John Ellisin tunnettu teesi, jossa määritellään että kaikkea tv-ohjelmistoa luonnehtii sarjoittuminen (Hietala 2007, 93.) Tv-sarjoissa erotetaan yleensä kaksi tyyppiä, *series* ja *serial*, joista edellinen tarkoittaa itsenäisistä jaksoista koostuvaa ohjelmamuotoa joka jatkuu vuodesta toiseen, esimerkkinä vaikka poliisisarjat. Serial taas tarkoittaa jatkuvajuonista draamasarjaa tai päättymätöntä saippuasarjaa.

Ellisin teesin mukaan myös uutiset voidaan asettaa sarjoittumisessa *series*-kategoriaan, koska myös uutisissa sama ilmaisutapa ja samat henkilöasetelmat toistuvat päättymättöminä. Ellisin mukaan uutisia ja tv-sarjaa eivät niinkään erota ilmaisun muoto kuin sisällön materiaallinen alkuperä — mielikuvitus vastaan todellisuus.

Fiktiivisissä tv-sarjoissa siirtyminen kohti Kauniit ja rohkeat tyyppistä jatkuvuutta näkyy myös uutisissa. Yksittäiset jaksot eivät näyttäydy enää täysin itsenäisinä yksikköinä vaan henkilöiden menneisyyteen ja aikaisempien jaksoiden tapahtumiin viitataan toistuvasti. (Hietala 2007, 94.)

Uutisissa tämä näkyy esimerkiksi siten, että jotain isoa tapahtumaa seurataan usean päivän ajan ja lähetyksissä palataan ajassa taaksepäin kertomalla, miten tilanteeseen on päädytty. Tilanteen taustoittamiseksi uutisissa tuodaan esiin uusia henkilöitä, vaikka asiantuntijoita, jotka syventävät jo tapahtunutta ja tuovat tarinaan uuden tason.

4.1 Henkilöhahmot osana dramaturgiaa

Jos tv-uutisia käsitellään muita sarjoja mukailevana kertomuksena, miten sen kertova muoto on rakennettu?

Kaiken keskiössä ovat henkilöhahmot. Uutisten suosion syynä on niiden inhimillisyys. Kun fiktiossa ongelmaa ratkovat ihmiset, joihin saattaa olla vaikea samaistua, tv-uutiset linkittyvät ja henkilöityvät vahvasti pääosan esittäjiinsä; uutistenlukijoihin ja toimittajiin. Esimerkiksi neutraaleihin ja persoonattomiin sanomalehtiutisiin verrattuna tv-uutiset ovat vahvasti persoona- ja ihmiskeskeisiä. Illuusio siitä, että uutistenlukija puhuu juuri katsojalle ja tulee heidän maailmaansa on, edelleen vahva. (Hietala 2007, 95.)

Audiovisuaalisen välineenä televisio tarvitsee vahvojen henkilöiden lisäksi toimintaa, ainakin mieluummin kuin kuvaruudulla rullaavaa faktaalueteloa. Uutisvälitykselle on ominaista esimerkiksi poliittisten käänteiden esittäminen yksittäisten ihmisten tekoina ja uutislähetykset ovat tukeneet tätä taipumusta vahvasti. Meille näytetään mieluummin presidenttien keskinäistä sanailua esimerkiksi huipputapaamisissa kuin asiantuntijaa esitelmöimässä monotonisesti kyseessä olevan asian vaikeasti hahmotettavista käänteistä (Hietala 2007, 95-96.)

Henkilöiden kautta voidaan lähteä rakentamaan tarinaa. Vaikka tarinallista mallia usein vierastetaan uutiskerronnassa, koska sen ajatellaan viihteellistävän tiedonvälitystä, on tarkoituksena kuitenkin löytää sisällölle sellainen muoto, joka pitää katsojan kiinnostuneena. Tässä uutisten ja draaman kriteerit ovat lähellä toisiaan. (Nikkinen & Vacklin 2012, 163.)

4.2 Uutiskriteerit dramaturgisina malleina

Uutisia tutkittaessa perinteisiä uutiskriteerejä voidaan tulkita käyttäen apuna draamallisia elementtejä. Tämän tulkinnan avulla uutisten rakentamista voidaan tarkastella rinnakkain dramaturgisen kehityskulun kanssa. Perinteisiä uutiskriteerejä ovat merkitys, tuoreus, paikallisuus, poikkeuksellisuus ja kiinnostavuus. (Nikkinen & Vacklin 2012, 163.)

Uutisaiheen merkityksen määrittäminen tarkoittaa sitä, miten uutinen vaikuttaa ihmisiin inhimillisesti. Tämä muistuttaa draaman panoksia: ”Tarinan päähenkilö voi voittaa tai menettää jotain itselleen arvokasta tavoitellakseen päämääräänsä” (Nikkinen & Vacklin 2012, 163).

Tuoreus on sen kertomista, mitä juuri nyt on tapahtumassa, ja se liittyy luonnollisesti ajassa kiinni olemiseen. Uutisissa tuoreus liittyy johonkin tulevaan tapahtumaan, jota aletaan käsitellä hyvissä ajoin ja jonka seuraukset käsitellään tapahtuman jälkeen. Samoin draamassa on kiinnostavaa matka jostain johonkin; prosessi, projekti, missio. Katsoja jännittää tarinan lopputulosta ja vapautuu jännitteestä ongelman ratketessa.

Paikallisuus kiinnostaa katsojia, koska se herättää tunteen, että katsoja olisi itse voinut olla osana tapahtumaa. Paikallisuus liittyy vahvasti identifioitumiseen, yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Draaman tekijät käyttävät paikallisuutta vahvistamaan samaistumista

tarinan henkilöihin ja voimistamaan heidän tunne-elämystään. (Nikkinen & Vacklin 2012, 163–164.)

Poikkeuksellisuus on merkityksellistä mysteerin takia. Esimerkiksi murhamysteeriä uutisoitaessa katsoja haluaa tietää, miten kaikki tapahtui. Myös draamassa päähenkilön poikkeustilanne, jossa vallitseva tilanne järkkyy ja muuttuu, on usein hyvä lähtökohta tarinalle. (Mts. 163–164.)

Kiinnostavuus uutisissa liittyy emotionaaliseen koskettavuuteen, kiistelyyn tai konfliktiin. Esimerkkinä voisi olla Mika Myllylän tapaus, jossa hyväksi ja luotettavaksi koettu ihminen suistuu raiteiltaan ja kohtaa vastoinkäymisiä. Katsojan tunteet heräävät samalla tavalla fiktiivisen draaman äärellä, kun päähenkilö kohtaa epäoikeudenmukaista kärsimystä tai hänelle tapahtuu jotain traagista. (Mts. 163–164.)

Näiden uutiskriteerien lisäksi uutisia ja draamaa yhdistää usein myös negatiivisuus. Uutiset keskittyvät usein kielteisiin suuntiin kehittyviin tapahtumiin ja asioihin kuten taisteluihin ja konflikteihin, koska ne rikkovat arjen normatiivisuuden ja estävät onnellisuuden. Draamassa henkilö joutuu keskelle vaikeuksia, kohtaa esteitä ja epätavallisia tilanteita pyrkien samalla kohti onnellista olotilaa. (Mts. 163–164.)

Molemmissa on tärkeää *human interest*, henkilökohtainen näkökulma asioihin. On sanottu, että prinsessa Dianan kuolema siirsi uutisten painopistettä pois asiasuunnasta ja otti mukaan tunteet. Veijo Hietalan mukaan Dianan uutisoinnin kohdalla kysymys oli yksinkertaisesti siitä, että se oli siihen aikaan sopiva genrekertomus, ja siitä syystä ihmisten oli helppo ottaa traagiset tunteet omikseen. (Hietala 2007, 35.)

Hietalan mukaan, Diana-suru oli ylimitoitettu ja hänen kohtalossaan tiivistyivät monet 1900-luvun diskurssit, tarinat, toiveet ja pettymykset. Tälle kaikelle oli olemassa sosiaalinen tilaus 1990-luvun alkuvuosien uusromanttisessa aikakaudessa, joka teki tunneilmaukset sallituksi ja hyväksyttäväksi. ”Samalla korostuu mediahahmoihin suunnattujen tunteiden aitous: kuvaruudun ihmisiin suunnataan aivan oikeita tunteita, ja tällöin jako faktaan ja fiktion menettää merkityksensä” (Hietala 2007, 35-36).

5 Uutislähetysten purkamista ja analysointia vuodelta 2005

Miten edellä mainitut teoriat toteutuvat varsinaisessa tutkimusaiheessani, Ylen puoli yhdeksän uutisissa? Olen pyrkinyt valitsemaan seuraaviin analyyseihin erilaisia aiheita sisältäviä lähetyksiä. Uutisten sisältöjä ohjaavat myös valitsemani ajankohdat. Olen valinnut lähetyksiä alkuvuodesta, kesältä ja loppuvuodesta. Pyrin näin saamaan la-veamman kuvan uutisten kerronnasta niiden eri esitysajankohtien myötä. Seuraavissa luvuissa esittelen ja tulkitSEN lähetysten erityispiirteitä luvussa 4 esiteltujen, sekä kunkin lähetyksen kannalta merkityksellisiä dramaturgisia malleja apuna käyttäen. Uutiset olen valinnut Ylen arkistosta. Olen aluksi katsonut jokaisen lähetyksen kertaalleen ja sen jälkeen pienissä osissa kirjoittaen samalla uutisten aiheet ylös. Tämän jälkeen olen katsonut lähetykset uudestaan ja tutkinut, miten aiheet on sijoitettu lähetykseen ja miten ne on toteutettu. Näistä on syntynyt tulkinta lähetysten dramaturgiasta.

5.1 Tsunami-erikoisuutislähetys 2.1.2005

Ensimmäinen tutkimani lähetys käsittelee tsunami-katastrofin seurauksia. Tämä lähetys on sikäli poikkeuksellinen, että sen sisältö käsittelee kokonaan dramaattisen tsunami-maanjäristyksen vaikutuksia ja seurauksia Kaakkois-Aasiassa. Tsunami tapahtui 26.12.2004, eli viikkoa ennen valittua lähetystä

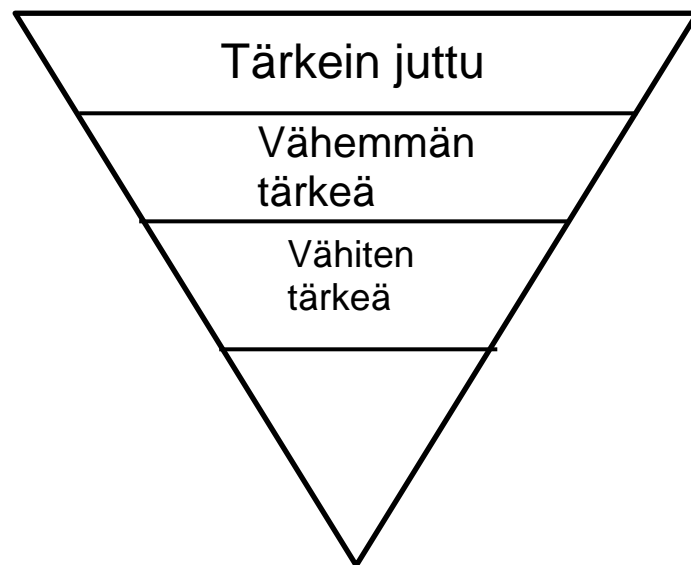
Uutisten rakenne on jo siirtynyt kertomaan katastrofin jälkeisestä ajasta. Ylimääräiset uutiset ovat käsitelleet tapahtumaa 26. päivän jälkeen intensiivisesti. Välittömästi tapahtuman ajankohdan läheisyydessä uutiset ovat tuoneet esiin tsunamin poikkeuksellisuutta ja seurauksia. Uutisten ydin on ollut tilanteen päivittämisessä. Mitä on tapahtunut, miksi ja mitä siitä on seurannut.

5.1.1 Uutiset mukautujana

Viikko tapahtuman jälkeen uutisoinnin näkökulma on muuttunut *human interest* –tyyppiseksi. Lähetyksessä seurataan järistyksestä selvinneen suomalaisen naisen vaiheita ja tuodaan esille kansainvälisen avustustyön haasteita tuhoalueen ihmisten auttamisessa. Lisäksi lähetyksen lopussa kerrotaan omaisten etsimisen vaikeudesta pohjoismaisesta näkökulmasta norjalaisen miehen kokemusten kautta.

Uutislähetysten rakentamista ohjaavat luonnollisesti hyvin paljon päivän aiheet. Mikä on kiinnostavinta ja merkityksellisintä? Uutislähetykset tukeutuvat dramaturgiassaan usein kärjelleen käännettyyn pyramidiin. Merkittävin ja painavin asia todetaan ensin ja sen jälkeen asiasisältöä täsmennetään, taustoitetaan ja raportoidaan yksityiskohtaisemmin. Kyse on siis asioiden jäsentelystä tärkeysjärjestykseen. Uutislähetysten kokonaisrakenne rakennetaan myös saman periaatteen mukaan (Nikkinen & Vacklin 2012, 165.)

Kuvio 2. Kärkikolmiomalli, johon uutislähetykset yleensä tukeutuvat. Tärkeimmän jutun käsittelylle varataan eniten aikaa ja vähemmän tärkeät aiheet sijoitetaan lähetysten loppupuolelle.

Tarkasteltavassa lähetyksessä tapahtumat tuodaan lähelle suomalaista katsojaa kertomalla tragediasta selvinneen naisen kärsimyksestä. Tämä toimii lähetysten ensimmäisenä draamallisena huippuna. Kun katsoja on saatu koukkuun ja hänen tunnerekisterinsä on aktivoitu, lähetyksessä siirrytään seuraamaan tsunamin jälkiseurauksia muilta kanteilta.

Lähetysten alussa uutisankkuri kertoo, että kyseessä on erikoislähetys. Tällä luodaan vahva osallistuva tunne siitä, että poikkeukselliset ajat vaativat uutisilta tiivistä läsnäoloa. Katsojalle annetaan lupaus, että uutiset eivät tässä vaikeassa tilanteessa jätä epävarmuuden varaan vaan ovat entistä enemmän läsnä.

Varsinaisten uutisten jälkeen lähetys jatkuu lähes kaksituntisella studiokeskustelulla, jossa on mukana Suomen mielenterveysseuran edustaja Pirkko Lahti ja Helsingin sil-

lainen Piispa Eero Huovinen. Lähetyksessä mennään lisäksi mukaan hallituksen tiedotustilaisuuteen Helsingin lentoasemalle.

Kun kyseessä on yksi meidän elinaikamme suurimmista inhimillisistä katastrofeista, jossa on osallisena poikkeuksellisen paljon suomalaisia matkailijoita, on ymmärrettävää, että uutiset muuttavat muotoaan. Tässä tapauksessa varsinainen pääuutislähetys sulautuu makasiiniohjelmaiseen muotoon, kun keskustelu siirtyy studioon. Studiassa keskustellaan siitä, miten tragediasta voi selviytyä ja millaisilla keinoilla tapahtunutta voi käsitellä.

Uutisten yksi tarkoitus tässä lähetyksessä on pohjustaa studiokeskustelua. Tämän pohjustuksen se tekee kertomalla tsunamin jälkeisistä ajoista inhimillisen kärsimyksen kautta. Keskusteluun annetaan eväitä, joita voi studiossa pohtia syvällisemmin ajan kanssa.

Oleellista on se, että uutisten alku tuo esiin selviytyjän kasvot. Veijo Hietala kirjoittaa, että erinäisistä biologisista ja kulttuurista syistä johtuen elävän ihmisen näkeminen synnyttää meissä jo sinällään väistämättä tunnereaktion. (Hietala 2007, 55.) Tässä lähetyksessä elävän ihmisen näkeminen johdattaa katsojaa keskittämään ajatuksensa siihen, miten itse kukin voi selviytyä tragedian jälkimainingeista. Se tiivistää tsunamiuutisointia henkilökohtaisemmaksi ja rohkaisee katsojaa kerimään suruaan. Tämä johdattaa katsojaa etsimään vastauksia uutisoinnin aiheuttamiin kysymyksiin studion asiantuntijoiden kanssa. Seuranneeseen studiokeskusteluun ei lähetyksen aikana viitata kuin alussa, mutta katsojalle annetaan lupaus, että välineet ensimmäisen näytöksen draamallisten käänteiden käsittelemiseen ovat tulossa.

Näytöksissä tulisi draaman mallin mukaan olla aina klimaksi, tarinan huipentuma tai kriisi, johon kaikki arvokkaaksi koettu kulminoituu. Tässä lähetyksessä klimaksia, suomalaisen naisen pääsemistä leikkaukseen, seuraa tilanteen päivitys Thaimaasta. Toimittaja raportoi tapahtumapaikalta viranomaisten vaativasta uhrien tunnistusurakasta ja mainitsee, että suomalaisten ei kannata itse matkustaa paikan päälle etsimään omia. Näiden jälkeen kerrotaan vielä avustustyöstä ja norjalaisen miehen tuskasta hänen etsiessään veljeään uhrilistoilta.

Lähetyksen kärki on siis rakennettu paikallisuuden varaan. Se johdattaa tässä uutisoinnissa katsojaa kohti omien tunteiden käsittelyä. Poikkeuksellisen isoissa uutisissa

pääuutislähetysten merkitys kasvaa. Se yhdistää ihmiset ja tarjoaa välineitä vaikeiden asioiden käsittelyyn. Huolimatta siitä, että netti aikakaudella kaiken tiedon saa nopeasti, ihmiset haluavat saada uutisille edelleen kasvot ja tarinalle kertojan, jonka raportointi paikan päältä tuo uutisen lähemmäksi katsojaa.

5.1.2 Tsunamiuutiset näytöksen osina

Jos tätä kokonaisuutta tulkitsee draaman näytöksinä, niin ensimmäistä 15:tä minuuttia voi pitää esinäytöksenä, jonka johdannossa käsiteltävä asia alustetaan ja avataan tie katsojan tunteisiin. Seuraava tunti ja 45 minuuttia tunteille annetaan työkaluja käsitellä esinäytöksen tapahtumia. Kerrontaa syvennetään studiokeskustelulla, jonka avulla katsoja voi reflektoida omia tuntojaan tsunamiuutisoinnin vaiheista. Tiiviin viisitoistaminuuttisen jälkeen kerronta rauhoittuu ja studion keskustelu noudattaa rytmiltään rauhallista makasiiniohjelmää. (kts. kuvio 3)

Kuvio 3. Kuvakaappaus Tsunami-erikoislähetysten jälkeisestä studiokeskustelusta

Lähetysten rakenne tarjoaa nousuja ja laskuja, empatiaa ja kovaa faktaa, dramaattista kuvitusta ja paikalla olevan toimittajan analyysia vallitsevasta tilanteesta. Kaiken kärkeenä on kuitenkin vahva paikallisuuden korostaminen. Turmassa oli mukana niin paljon

suomalaisia, että paikalla olevan toimittajan raporttikin käsittelee suomalaisuhrien löytämistä ja tunnistamista. Tätä suomalaisten selviytymistarinaa studiokeskustelu jatkaa, ja lähetyksen aikana mukaan tuleva hallituksen tiedotustilaisuus vain tuo lisää pontta uutisten aloittamalle paikallisuuden korostamiselle.

Miten kansakunta selviää arjen koittaessa? Tähän eivät riitä enää tavallisen uutislähetysten mitta eivätkä pelkät insertit. Tarvitaan syvällistä perkaamista ja virallisen koneiston myötäelämistä. Uutislähetyksessä tämä tarkoittaa sitä, että normaalin uutispäivän lähetys muuttuu ja laajenee isommaksi kokonaisuudeksi. Tämän kiteyttää hyvin uutistenlukija Marjukka Havumäen viimeinen virke, jolla hän siirtää lähetyksen studiokeskusteluun: ”Varmasti monen mielessä on nyt kysymys, miten suomalaiset pystyvät tämän raskaan viikon jälkeen siirtymään takaisin normaaliin arkeen.” (YLE Tv-uutiset, 2.1.2005.)

Tämän lähetyksen vahvuus on mielestäni siinä miten se reagoi poikkeuksellisiin aikoihin. Uutiskoneisto saattaa olla iso ja monikerroksinen, mutta reagoidessaan mullistaviin tapahtumiin se on myötäelävä, ketterä ja moniulotteinen.

5.2 Lähetyksen rakentuu teeman ympärille 4.7.2005

Heinäkuun neljännen päivän lähetyksen teemana ja vallitsevana uutiskriteerinä voi katsoa olevan paikallisuus. Tätä teemaa lähetyksen eri insertit tukevat ja käsittelevät erilaisilla lähestymistavoilla. Olen jakanut uutiset kahteen näytökseen. Uutisten ensimmäinen näytös sisältää kolme kohtausta, joiden välillä on selkeä draamallinen jännite. Uutisten toinen näytös laajentaa paikallisuuden käsittelyn maantiedettä kansallisesta kansainväliseen.

5.2.1 Ensimmäinen näytös – kiistaa ja sovittelua

Ensimmäinen näytös kestää reilut kymmenen minuuttia, lähes puolet 23 minuutin lähetyksestä, josta viimeiset kolme minuuttia on sääuutisointia. Kaiken kaikkiaan lähetyksen rakentuu mielestäni kärkeäkolmiomallin mukaisesti; tärkein uutinen kerrotaan ensin ja loppua kohti aiheiden käsittely kevenee.

Aiheiden kevenevä käsittely näkyy lähetyksen näytöksissä, joissa on kyse kiistasta ja sovittelusta. Alussa tuodaan esille Suomen kahta merkittävää kaupunkia koskeva kiista ja lähetyksen lopussa haastatellaan karavaanareita heidän kiistoistaan paikallisten kanssa.

Paikallisuutta tarkastellaan ensin Suomen tasolla. Tampere ja Helsinki ovat uutistarinan osapuolina jutussa, jossa kerrotaan, että ASEM-huippukokouksen paikka siirrettiin Tampereelta pääkaupunkiin. Tässä jutussa nostatetaan lähetyksen draamaa luomalla vastakkainasettelua.

ASEM-huippukokouksen siirtäminen Helsinkiin pääministeri Matti Vanhasen päätöksellä on saanut tamperelaiset päättäjät happamiksi. Kokouksen siirtämistä Helsinkiin puolustellaan sillä, että pääkaupungissa on paremmat puitteet tapahtuman järjestämiselle. Tämä on jutun uutinen, sillä kokous oli alun perin luvattu järjestettäväksi Tampereelle. Tampereen päättäjät ovat harmissaan asian merkityksestä Tampereen maineelle. Mukaan saadaan myös EU-sihteeristön vaihtunut väki syntipukeiksi ja tarinan sivuosan hiljaiseksi esittäjäksi.

Juttu on rakennettu dialogin muotoon. Päättäjät ja vaikuttajat saavat kertoa mielipiteensä päätöksestä tarinan toimittajan antaessa kerrontavuoroa eri osapuolille. Tästä rakentuu vuoropuhelu, jossa varsinaiseen loppuratkaisuun ei päästä. Toimittajan kysyessä kaupunginjohtajan mielipidettä asian hoitamiseen hän vastaa, että on varmaan parempi, ettei kommentoi mitään näin tuoreeltaan. Katsoja jää odottamaan tarinan jatkoa.

Uutisten ensimmäistä juttua voi käsitellä niin sanotun martinilasimallin kautta. Tämä malli on hieman draamallisempaan suuntaan viety kärkekolmio-malli, joka alkaa uutisen tärkeimpien kohtien kuvaamisella ja etenee siitä kronologisesti. ”Tarina loppuu ”kickeeriin” eli yllättävään loppukäänteeseen tai vahvaan lopettavaan lainaukseen” (Nikkinen ja Vacklin 2012, 176).

Kronologiaa tukee pääministeri Matti Vanhasen tuore selonteko kokouksen siirtämisestä. Tämän jälkeen ääneen pääsevät Tampereen kaupunginjohtaja ja Tampere-talon johtaja Kalervo Kummola, jolla oli vetovastuu Tampereen kokouksen järjestämisestä. Lähetyksen ensimmäisessä jutussa nostatetaan kierroksia ja siirrytään sitten sovitteluvampaan suvantovaiheeseen.

Seuraava insertti Huhtamäen kertakäyttöpakkaustehtaan vaiheista luo vastakkainasettelun jälkeen luottamusta. Ensimmäisen insertin kliimaksin jälkeen kierroksia lasketaan. Insertissä kerrotaan, että vaikka Huhtamäki on lakkauttanut tehtaitaan ulkomailla, niin Hämeenlinnan tehdas pysyy Suomessa. Jutussa luottamusta katsojaan rakennetaan kertomalla, että yli tuhannen kilometrin kuljetuskulut ovat monelle tuotteelle liikaa ja tämän vuoksi Suomen tehdas on tärkeä. Huomionarvoista on myös insertin kuvakeronta, joka tavallisen haastattelu- ja kuvituskuvan lisäksi luo uusia konnotatiivisia merkityksiä. Jutun lopussa leikataan pahviseen Pauligin mukiin, josta henkilö juo oletettavasti kahvia. Tämän kuvan leikkaaminen jutun loppuun herättää vahvan tunteen siitä, että paikallisuus ja kotimainen työ ovat kannattavaa ja jättää katsojalle miellyttävän olon. Tämä johtuu kuvan kulttuurisesta kontekstista. Yhteys löytyy Pauligin vanhoista kahvi-mainoksista, joissa käsityöläiset kertoivat oman työnsä tekemisestä ja siitä nautinnosta mitä siihen sisältyy. (kts. kuvio 4)

Tunne suomalaisen työn laadusta ja halusta työn tukemiseen on jutussa vahva tämän viimeisen kuvan myötä. Vaikutelmaa korostaa toimittajan viimeinen lause, jossa hän korostaa, että Huhtamäen mielestä tuotteen valmistaminen lähellä kuluttajaa on tärkeää: ” Se luo hieman turvallisuutta suomalaisillekin työpaikoille.” (YLE Tv-uutiset, 4.7.2005.)

Kuvio 4. Vasemmalla on Huhtamäki-jutun viimeinen kuva ja oikealla kuva Paulig-mainoksesta 80-luvulta.

Ensimmäisen näytöksen loppu nostaa taas lähetyksen jännitettä. Ensimmäisen näytöksen viimeinen kohta pelastushelikopterien lakkautusuhasta palaa lähetyksen paikallisuuden käsittelyssä dilemmaan ja sen käsittelyyn.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin pelastushelikopteri on lakkautusuhan alla, koska sille ei meinaa löytyä enää tukea valtiolta. Tätä ongelmaa lähdetään avaamaan paikan

päällä, Varkaudessa. Jutussa esitellään ensin tilanteesta kärsivä osapuoli, joka on helikoptereilla työtään tekevä henkilökunta. He saavat johdattaa katsojan ongelman ytimeen. Epävarmuus toiminnan jatkumisesta on luonut tilanteen, jossa monet lääkärit ja ensihoitajat joutuvat tekemään muita töitä turvatakseen elantonsa. Tämän jälkeen tilannetta kommentoivat sekä sosiaali- ja terveysministeriön edustaja, että päärahoittajan, Raha-automaattiyhdistyksen, edustaja. He pyrkivät antamaan vastauksia alussa esitettyihin kysymyksiin toiminnan jatkumisesta.

Televisio- ja radiojuontaja Ira Glass on esittänyt jokaiselle uutisjutulle kaksi tärkeää ominaisuutta. Ne ovat anekdootti ja tutkiskelun hetki. Anekdootissa tarina kerrotaan puhtaimmassa muodossaan ja tämän osuuden alussa tulee esittää kysymys, johon vastataan aivan jutun lopussa. (Ira Glass, Nikkisen & Vacklinin 2012, 177 mukaan.) Tutkiskelun hetkessä kerrotaan, mistä uutisjutussa on kyse. Lopussa pitää pystyä sanomaan jotain uutta ja mielenkiintoista, eikä tarinan loppuratkaisu saa olla heti arvattavissa. Tämän voi mieltää teesiksi tai moraaliseksi väittämäksi, jota katsoja jää pohtimaan. (Nikkinen & Vacklin 2012, 178.)

Pelastushelikopteri-insertti toteuttaa edellä mainittua anekdootin ja tutkiskelun kaavaa hyvin selkeästi. Aluksi luodaan ilmoille paljon kysymyksiä toiminnan jatkumisesta. Epävarmuuteen ja rahahanojen tyrehtymiseen antavat vastauksia rahoittajan ja ministeriön edustajat. Kaiken ytimessä on kysymys siitä, ottaako sairaanhoitopiiri maksettavakseen muiden kustannusten lisäksi henkilökunnan palkat. Jos ei, päärahoittaja RAY:n hanat menevät kiinni. Jutun lopussa esitetään teesi, lyhyeen muotoon saatettu väite, joka otetaan keskustelun keskiöön ja jota katsoja voi jäädä pohtimaan. Jutussa haastateltu sosiaali- ja terveysministeriön virkamies sanoo: ”Tarvitaan tarpeeksi suuri väestökeskitymä, tarpeeksi paljon laskeutumispakkoja ja tarpeeksi ensihoidon toimenpiteitä, jotta se kustannushyöty nousee sieltä esille.” (YLE Tv-uutiset, 4.7.2005.) Hänen teesinsä on siis se, että koska ihmiset asuvat haja-asutusalueella, toiminnan jatkaminen ei ole kannattavaa. Kustannushyödyn kannalta toiminta on riittämätöntä.

5.2.2 Toinen näytös – historiallinen konnotaatio rakentaa jännitteen

Lähetyksen toinen näytös koostuu ulkomaan uutisista, joissa paikallisuuden teema laajenee. Seuraava juttu tuo paikallisuusteemaan näkökulman Yhdysvalloista. Armeijan ylikorostunut asema yhdysvaltalaisessa yhteiskunnassa on saanut tutkijan huolestumaan. Hänen mielestään aseman korostuminen johtaa siihen, että Yhdysvallat eristää

itsensä muusta maailmasta ja ajaa itsensä vararikkoon. Paikallisuuden käsittely tässä insertissä liittyy mielestäni laajempaan kuvaan, eli siihen, mitä merkityksiä löytyy varsinaisen informaation alta. Tässä yhteydessä esiin nousee monesti toisteltu toteamus Yhdysvalloista maailmanpoliisinä. Lähtökohtaisesti poliisi mielletään paikalliseksi toimijaksi, joka pyrkii ratkomaan rikoksia. Tämän jutun yhteydessä maailmanpoliisin paikallisuus linkittyy universaaliin läsnäoloon ja Yhdysvaltojen asemaan yhtenä maailman merkittävämistä maista sotavarustelubudjetiltaan. Jutun myötä draamallista kaarta lähdetään rakentamaan nousevaksi seuraavaan juttuun, joka tuo Yhdysvaltoja käsitel- leelle jutulle vastaparin. Sen juuret juontavat kylmän sodan vuosiin.

Jälleen esiin nousevat kulttuuriset merkitykset, kun lähetyksessä rakennetaan draamal- lista jännitettä historialliselle pohjalle. Kylmä sota tarkoitti vastakkainasettelun aikaa, jossa kilpailivat kahden suurvallan, Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton aatesuunnat, kapi- talismi ja kommunismi.

Tälle vanhalle vastakkainasettelulle rakentuu lähetyksen seuraava jännite, jota seuraa- vassa jutussa pohjustetaan kysymällä mikä on tämän päivän Neuvostoliitto? Draamas- sa tarvitaan vastapareja ja tästä on mielestäni kyse näiden juttujen sijoittelussa peräjäl- keen. Yleisessä teemassa lähetyksessä pyöritään paikallisuuden ympärillä. Tällä ker- taa sen käsittely laajenee maantieteeseen, eli Suomen asemaan silloisen Neuvostoli- ton naapurina.

Insertin aiheena on Punainen heinäkuu ohjelma, joka muistelee Neuvostoliitto-aiheisia radio-ohjelmia. Huomionarvoista on jutun kepeän nostalginen kerronta. Haastateltavis- ta esimerkiksi Leena Pakkanen on kuvassa koiran kanssa vehreällä takapihalla ja silit- tää koiraa. Kuva ja informaatio rakentavat jälleen merkityksiä, joita kulttuurisesti tutki- malla avautuu mielenkiintoinen näkökulma. Silitettiinkö myös Naapurineljännes- ohjelmassa, jota Pakkanen 70-luvulla juonsi, toveria myötäkarvaan? Tähän insertti etsii vastauksia ja päättyy siihen, että Yleisradio toimi silloisissa olosuhteissa sen tilanteen mukaan kuin saattoi. Ympäripyöreys aiheen ympärillä on sidoksissa lempeään kuva- kerrontaan, jossa arkistomateriaali ohjelman teknisestä tekemisestä luo kuvan siitä, että ohjelma oli tavallista puurtamista eikä sillä pyritty esittämään Neuvostoliittoa tietys- sä valossa.

Haastateltavia kyseenalaistetaan varovasti ja isoihin kysymyksiin suometumisesta päästään kunnolla käsiksi vasta insertin lopussa. Tulkitsen tämän siten, että aihe on

edelleen jollain tapaa arka. Jutun sijoittelu lähetyksen loppuun kertoo osaltaan siitä, että se on lähetyksen kevyintä antia ja käännetyin kärkeä kolmiomallin mukaisesti sen sijoittelu tuntuu oikealta. Lopun kysymykset antavat viitteitä siitä, että jutun aihe olisi antanut mahdollisuuden monisyisempään tulkintaan suomettumisesta, mutta jutun sisältö on ohjannut nostalgiaa. Nostalgia on luonteeltaan lempeää, jossa kriittisyys on alisteista muisteluille. Uutislähetyksen täytyy siis olla uskollinen tyyliänsä ja keventyä loppua kohti toisin kuin draaman, jossa saman kohtauksen sisällä tyyliänsä voidaan vapaammin sekoittaa.

5.3 Parivaljakkorakenne lähetyksen tehokeinona 18.11.2005

Vuoden 2005 kolmas tarkasteltava lähetys on marraskuun 18:n päivän lähetys. Tämän lähetyksen kantavan teeman nimeä kriisinhallinnaksi. Jutuissa kuljetaan hallitusta repivistä kiistoista Tanskan pakolaispolitiikkaan ja lopuksi Itämeren suojeluun. Lähetyksen uutiskriteerinä on tuoreus.

Juttujen asettelu lähetyksessä on mielenkiintoinen. Tässä lähetyksessä jutut muodostavat parivaljakoita, missä ensimmäinen juttu tuo esiin teeman, ja seuraava juttu jatkaa, tai syventää edellä esiteltyä aihetta toiselta kantilta. Parivaljakkorakennetta rikotaan väliin asetelluilla sähkeillä, jotka toimivat siltoina seuraavan juttuun. Ne ovat siis tärkeässä roolissa lähetyksen kokonaisuudessa, vaikka ensi katselulla sähkeiden sijoittelu tuntui irralliselta.

Parivaljakkorakenteessa on tärkeää, että juttujen sijoittelu lähetyksessä noudattaa samaa kaavaa. Näin lähetys näyttäytyy yhtenäisenä ja helposti hahmotettavana kokonaisuutena. Rakenteen tunnusmerkkinä on, että ensin esitettyä uutista tarkastellaan kahdelta kantilta. Tämä mahdollistaa uutisen syvemmän käsittelyn, ja tarjoaa laajemman näkökulman. Parivaljakkorakenne vaatii mielestäni onnistuakseen hyvää hahmottamista uutispääliköltä ja toimitukselta. Tämänkaltaisen lähetys rakentuu ennen kaikkea sille, että uutispäivän tarjonnasta tiivistetään ja nostetaan esiin tiettyjä aiheita enemmän kuin toisia. Tässä lähetyksessä nuo aiheet ovat hallitus, pakolaispolitiikka ja ympäristö.

5.3.1 Parivaljakkorakennetta pohjustetaan jo aiheiden esittelyssä

Löytämälleni rakenteelle luodaan pohjustus jo alun uutisaiheiden esittelyssä, jossa 35 sekunnin aikana luodaan esinäytös tulevasta. Esinäytöksen dramaturgia on pikaleikkauksen lähetyksen rakenteesta ja se muodostuu viritys – kehittely – lopetus rakenteen ympärille. Tätä voisi myös pitää eräänlaisena trailerina ohjelman sisällöstä. Trailerin tarkoitus on esittää mainoksena lyhytkestoisia kohtauksia tulevasta ja näin lisätä katsojan mielenkiintoa yleensä elokuvaa tai sarjaa kohtaan.

Nopeaan tahtiin esitellyt aiheet alkavat dramaattisilla kuvilla sotilaista, jotka lähestyvät kameraa aseet sojossa. Taustalla uutisankkuri Eva Polttila kertoo hallituksen ajautuneen kiistaan kriisinhallintajoukoista. Tämän jälkeen seuraa kehittely. Hallituksen kerrotaan päässeen sopuun energiapolitiikasta ja symbolisessa kuvituksessa kaksi savu- piippua päästää savua taivaalle. Virityksen ja kehittelyn jälkeen esitellään lopetus. Ankuri kertoo kuluttajan mahdollisuudesta ostaa sähköä ulkomailta.

Tässä yhteydessä näen lopetuksen virityksen ja kehittelyn summana. Miten käy, kun mahdollinen eripura hallituksessa johtaa sovintoon? Seurauksena on uusia sopimuksia, jotka avaavat uusia mahdollisuuksia kansalaisille ja kuluttajille.

Sähkön ostamisesta kertovan esittelyn jälkeen esitellään juttu Tanskan maahanmuuttajien kotouttamisesta. Juonnossa kerrotaan Tanskan kovista keinoista maahanmuuttajien työllistämisessä. Tälle muodostetaan parivaljakko viimeisellä aiheen esittelyllä, jossa kerrotaan, että kasvava matkustajaliikenne koettelee itämeren luontoa.

Kuvassa on yksinäinen rahtilaiva keskellä ulappaa. Kuva on rauhallinen ja laivan ympärillä on runsaasti tilaa ja luontoa, eikä kuvan valinta varsinaisesti anna viitteitä kasvavasta matkustajaliikenteestä. Viimeisessä juttuaiheen esittelyssä on niin sanotusti avoin lopetus. Katsojalle annetaan täkyjä ja viitteitä lähetyksen kehityksestä, mutta hänet jätetään odottamaan mahdollista loppuratkaisua. Näin uutisaiheiden esittelyssä on luotu nopealla rytmillä sujuva dramaturginen johdanto varsinaiselle lähetykselle.

5.3.2 Sähkeet sillanrakentajina – dramaturgian tulkintaa

Lähetyksessä hallituksen, eduskunnan ja presidentin kiistaa kriisinhallintalaista käsitellään suhteellisen niukalla kuvakerronnalla. Kenties aiheen haastavuus on aiheuttanut sen, että kuvitus pyörii vain lakitekstin ja puhuvien päiden vuorotteluna. Suhteessa aiheen esittelyn dramaattiseen armeijakuvitukseen juttu on hyvin neutraali. Siinä ei koroteta panoksia dramatisoidulla kuvituksella vaan kerrotaan tiukasti, mutta asiallisesti faktoja.

Kuvituksen niukkuus ja asiapainotteisuus saa aikaan vaikutelman, että aiheen osapuolet esiintyvät puolueettomassa valossa. Asiat kiistelevät, eivät ihmiset. Uutisaiheiden esittelyn miellelyhtymä sotivista osapuolista muuttuu. Osapuolet on riisuttu aseista ja tuotu esiin omimmassa ympäristössään.

Ominaista tälle lähetykselle on aikaisemmin mainitsemani parivaljakkorakenne. Tässä rakenteessa oleellisessa osassa ovat sähkeet, joita on ripoteltu juttujen väliin. Kutsun näitä sähkeitä sillanrakentajiksi, joka tarkoittaa sitä, että dramaturgisessa kokonaisuudessa ne toimivat kantavana elementtinä juttujen välillä. Ne jatkavat edellistä aihetta, mutta myös kurottavat jo kohti seuraavaa juttua.

Ensimmäisen parivaljakon välissä on sähke SDP:n ja Kokoomuksen kiistasta presidentinvaalikampanjassa. SDP syyttää Kokoomusta presidentinvaalikampanjan häiriköinnistä. Tätä seuraavassa jutussa lähetyksen alun kiista ja sitä seurannut silta saa rinnalleen jutun hallituksen sovusta ilmastostrategiapäätöksessä. Sillan molemmin puolin on siis kyse hallituksesta. Sillan yli tultaessa hallituksen, eduskunnan ja presidentin kiista saa parivaljakokseen hallituksen sisäisen sovun.

Tämä sama rakenne toistuu myöhemmin ulkomaan uutisten kerronnassa. Ulkomaan uutisosiossa sähkeet muodostavat sillan juttuun, jonka katson tukevan edellistä juttua syventämällä aihetta. Ulkomaan osion alussa kerrotaan Tanskan kiristyneestä pakolaislainsäädännöstä. Siinä kerrotun uutisen ydin on niin sanottu tanskalaisuustodistus, joka jokaisen maahanmuuttajan on pakko allekirjoittaa. Tässä todistuksessa Tanskaan tulija sitoutuu muun muassa noudattamaan maan lakeja ja vastustamaan terrorismia.

Tämän jutun jälkeisenä siltana kohti seuraavaa juttua toimii sähke terrori-iskuista Irakissa. Jutun perään liimattuna tämä sähke toimii mielestäni siltana edellisessä jutussa

esitetyn ongelman ytimeen. Ihmiset pakenevat terrorismia kotimaassaan, mutta kohtaavat pakolaisena uudenlaisen joukon ongelmia uudessa kotimaassaan eli tässä yhteydessä Tanskassa.

Tätä sähköttä seuraa sähkö Kiinan toimista lintuinfluenssan vastaisissa toimissa. Tämän sillan pää johdattaa meidät Aasiaan, johon seuraava juttu sijoittuu. Jutussa käsitellään maailmankaupan vapautta koskevia neuvotteluita Etelä-Koreassa, Pusanissa. Jutussa tuodaan esille globalisaation ongelmia. Jos vapaakauppasopimus toteutuu, paikalliset riisinviljelijät pelkäävät työpaikkojensa puolesta. Globalisaation uhkan voi sanoa sitovan nämä edellä esiteltyt jutut parivaljakoksi. Tässä tapauksessa käsitän globalisaation sekä inhimillisellä että taloudellisella tasolla. Yhtäältä globalisaatio on siis ihmisten välisten yhteyksien lisääntymistä ja niiden seurauksia, kuten Tanskajutussa kerrotaan. Toisaalta globalisaatio on pelkoa talouden epätasaisesta jakautumisesta uusien sopimusten myötä, kuten Etelä-Koreaan sijoittuvassa vapaakauppajutussa tuodaan esiin. Yhdessä tämä parivaljakko muodostaa yhdenlaisen kuvan maailmasta vuonna 2005.

Viimeinen parivaljakko-mallin mukainen rakenne lähetyksessä on nähtävissä Itämerestä kertovissa jutuissa. Ensimmäisessä jutussa kerrotaan Itämeren lisääntyneestä kuormituksesta. Tämä johtuu lisääntyneestä matkustajamäärästä Itämerellä. Jutussa kerrotaan, että typpi ja fosfori kiihdyttävät meren rehevöitymistä ja kerrotaan, että vuosittainen fosforipäästö Itämerellä on Kotkan kaupungin päästöjen luokkaa. Tämä juttu saa parivaljakokseen jutun Pietarista, jossa kaupungin vesilaitos on sitoutunut toteuttamaan laajan fosforinpoistohankkeen. Ensimmäisen jutun aihetta siis syvennetään kertomalla, että valtaosa Itämerenä kuormittavasta fosforista tulee juuri Pietarista.

Edellä käsitelty lähetys on mielestäni esimerkki siitä miten eri tavoin lähetysten sisäistä dramaturgiaa voi jäsenellä. Se voi muodostua yksittäisistä kappaleista, mutta toisiinsa kytkettyinä ne muodostavat lähetysten sisäiselle rakenteelle helposti lähestyttävän mallin. Tämän parivaljakkomallin etuna on mielestäni se, että siinä yhden teeman ympärillä voidaan mennä syvemmälle. Lisäksi se mahdollistaa lähetysten jakamisen luonnollisella tavalla osioihin, joissa toteutuu dramaturgiassa käytetty viritys – kehittely – lopetus mallinen aiheiden käsittely.

Lähetysten alussa esittelemäni traileri loi tälle lähetykselle avoimet raamit. Alussa katsojalle annettiin täkyjä, mutta ei luvattu vielä mitään. Lunastus tuli, jos katsoja halusi

antaa raameille sisällön, eli koki aiheet sen verran kiinnostavaksi että seurasi lähetyksen alusta loppuun. Uutisaiheiden esittelyn kuvat olivat osin erilaisia kuin mitä jutuissa oli käytetty. Varsinkin ensimmäisen jutun osalta tämä oli ymmärrettävää, koska kriisinhallintalain kuvittaminen on selkeästi ollut haastavaa. Jotta ihan lähetyksen alkuun saadaan tarpeeksi mehevä koukku, on jutun esittelyyn täytynyt ottaa iskevampi kuva.

6 Uutislähetysten purkamista ja analysointia vuodelta 2015

6.1 Fokus, lead ja pähkinäkuori 7.1.2015

Vuoden 2015 ensimmäistä tutkittavaa lähetystä käsittelen enemmän yksittäisten elementtien dramaturgian kautta. Elementtejä ovat toimittaja William E. Blundellin mukaan fokus, lead, pähkinäkuori ja historia. (Blundell, Nikkisen & Vacklinin 2012, 175 mukaan.)

Fokuksessa kerrotaan uutisen keskeinen teema, leadissa ja pähkinäkuoressa uutisen pointti tarinan avulla tai kuvaillen, ja historia kuvaa miten ongelma syntyi. Tämän lisäksi pitäisi kertoa syyt, miksi ongelma tai konflikti on käynnissä sekä ongelman voima ja vastavoima, eli kuka edistää tai vastustaa kehitystä.

Vuoden 2015 tammikuun 7:n päivän lähetys käsittelee lähes puolet ajastaan Pariisin terrori-iskua, jossa Charlie Hebdo -lehden toimitukseen hyökänneet henkilöt tappoivat 12 henkilöä.

6.1.1 Yksinkertainen uutisjutun malli jutun elementtinä

Jutun käsittelyssä käytetään tehokkaasti hyväkseen yksinkertaista uutismallia. ”Yksinkertaisin uutisen rakentamisen ohje on vastata kysymykseen kuka, mitä, missä, milloin, miksi ja miten. Uutisen pitäisi kertoa kenestä on kyse, missä ja milloin tapahtui, miksi niin tapahtui ja miten kaikki kävi.” (Nikkinen & Vacklin 2012, 175.)

Tässä lähetyksessä terrori-iskusta kerrotaan yksinkertaisen uutisjutun mallin mukaan vastaamalla kysymyksiin, mutta tarinaa syventämään on otettu mukaan ankkurin lisäksi

kaksi muutakin kertojaa; ulkomaantoimittaja ja asiantuntija. Heidän tehtävänsä on avata edellä esitettyjä elementtejä katsojille.

Jutun aluksi tulee ankkurin esittämä fokus, jutun teema. Uutisankkuri Marjukka Havumäki kertoo meille, että tuhannet poliisit ja turvallisuusjoukot etsivät satiirilehti Charlie Hebdon -toimitukseen hyökänneitä naamioituneita miehiä. Keskeistä teemaa eli hyökäystä syvennetään fokuksessa kertomalla, että lehti alkoi saada uhkauksia vuosia sitten, kun se julkaisi pilakuvan profeetta Muhammedista.

Tätä seuraa lead, jonka kertojana toimii silminnäkijä. Hän avaa jutun uutiset kuvaillen tapahtumia. Tämän jälkeen toimittaja vie tarinaa eteenpäin ja kertoo, miten tapahtumat etenivät. Toimittajan uutisjuttu loppuu Blundellin mallin mukaisesti historiaan. (Blundell, Nikkisen & Vacklinin 2012, 175 mukaan.) Toimittaja kertoo, että ongelma syntyi jo vuosia sitten, kun satiirilehti teki pilakuvan profeetta Muhammedista.

Tämän uutisjutun jälkeen esiin astuu toinen kertoja, joka on Pariisin kirjeenvaihtaja. Hänen jälkeensä ääneen pääsee vielä erikoistoimittaja Reijo Lindroos, joka syventää juttua kertomalla Euroopassa tehdyistä terrori-iskuista 2000-luvulla sekä kertomalla Charlie Hebdo -lehden historiasta.

6.1.2 Diskurssien hierarkia uutislähetysessä

Edellä esitelty juttu tarjoaa mielestäni mahdollisuuden tutkia uutislähetysdiskurssia ja sen hierarkiaa. Colin Mac Caben teesin mukaan realistisen kerronnan normi edellyttää diskurssien, eli eri kertojajääniä, hierarkkisuutta. (Colin Mac Cabe, Hietalan 2007, 99 mukaan.) Uutislähetysessä neutraali kolmannen persoonan ääni asemoi katsojan yhteen totuuteen. Terrorijutun yhteydessä uutisankkuri Marjukka Havumäki jakaa puheenvuoroja kirjeenvaihtajalle ja erikoistoimittajalle. Havumäki luo kameran kautta katsekontaktin katsojaan ja luo siten mielikuvan persoonallisesta kommunikaatiosta. Ankkurin lukema teksti on kuitenkin persoonatonta, eli ei-tulkitsevaa jolloin se korostaa puhujan auktoriteettia tekstiin ja katsojaan nähden. Tämän seurauksena kertojajääni muuttuu Veijo Hietalan mukaan kolmannen persoonan metakieleksi, joka alistaa muut diskurssit – kommentaattorit, kirjeenvaihtajat, kirjeenvaihtajat, meteorologit – ja lausuu lopullisen totuuden. (Hietala 2007, 100.)

Hietalan mukaan ankkuri on diskurssien hierarkiassa ylimpänä. Uutislähetyksessä hän voi pahoitella jonkun reportaasin, tai insertin huonoa äänen- tai kuvanlaatua, mutta hänen äänensä laatua ei kukaan taatusti tule kesken uutislähetksen kommentoimaan. (Hietala 2007, 100).

Hietalan mukaan subjektiivisuuden aste lisääntyy sitä mukaa, mitä alemmaksi kertojan diskurssiin nähden hierarkiassa edetään. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että studion ulkopuolisessa maailmassa operoivat toimittajat luovat selvästi persoonallisen näkökohdan tapahtumiin. Hehän ovat osittain kokijoita toisin kuin uutisankkuri, joka studiossa esittelee aiheet ja vie lähetystä eteenpäin. (Hietala 2007, 102.)

Tässä jutussa kirjeenvaihtaja kertoo siitä, miten Pariisi toipuu iskusta, miltä kaduilla näyttää ja millainen tunnelma kaupungissa on. Hän kuvailee hyvin vahvasti sitä, mitä kokee. Tällä on iso kontrasti uutisstudion maailmaan, joka on neutraali ja objektiivinen.

Uutisstudioon tuodaan tässä jutussa myös erikoistoimittaja Lindroos, jolle sallitaan tulkinnan vapautta suhteessa uutisankkurin objektiivisuuteen. Tämän jutun yhteydessä tulkinnan vapaus on sitä, että Lindroos pääsee syventämään aihetta kertomalla Charlie Hebdo -lehden ideologiasta. Lisäksi Lindroos kertoo miksi ääri-islamilainen liike on voimissaan juuri nyt Euroopassa. Nämä asiat korostavat erikoistoimittajan subjektiivisuutta. Hän kehystää uutisankkurin ja studion objektiivista maailmaa reunustamalla sitä subjektiivisilla havainnoilla ja analyyseillä.

6.2 Uutislähetys osana isoa tarinaa 27.7.2015

”Uutisjutut ovat yleensä osa jotakin suurempaa, jatkuvaa tarinaa ja rakennetta, mutta samalla niillä on oma muotonsa ja rakenteensa” (Nikkinen & Vacklin, 2012, 175). Lähetyksessä, joka esitettiin 27.7.2015, tutkin, miten jatkuva tarina toteutuu yhdessä lähetyksessä. Mikä on tämän lähetksen rakenne ja muoto, kun isona tarinana on pakolaiskriisi.

6.2.1 Miten kuva laajenee yksityisestä yleiseen?

Vuotta 2015 leimasi uutisaiheissa Syyrian tilanteesta johtuva pakolaiskriisi. Tämän seurauksena Suomessakin keskusteltiin erittäin paljon turvapaikanhakijoista. Monesti kes-

kustelu pyöri sen ympärillä, kuinka paljon Suomi voi ottaa vastaan maahanmuuttajia, ja millä perusteilla. Tähän tarinaan käsiteltävä lähetys tuo yhden lisäluvun.

Lähetyksen kärkenä on perussuomalaisten kansanedustajan Olli Immosen Facebook-päivitys, jossa hän on kirjoittanut englanniksi unelmoivansa valtiosta, joka kukistaisi painajaisen nimeltä monikulttuurisuus. Maahanmuuttokriittinen puolue on ollut medias-
sa monesti esillä puolueen edustajien värikkäiden maahanmuuttokriittisten lausuntojen vuoksi. Tässä lähetyksessä Olli Immosen päivitys on liikkeellepaneva voima, joka rakentaa maahanmuutosta lähetyksen dramaturgisen kokonaisuuden.

Lähetys käyttää dramaturgisessa rakenteessaan yksityisestä yleiseen kaavaa. Kyseisen kaavan mukaan ensin määritellään ongelma, minkä jälkeen juttu taustoitetaan ja asetetaan laajempaan kontekstiin. Tässä lähetyksessä ongelmaa, kansanedustajan provosoivaa tekstiä, lähdetään purkamaan puoluesihteeri Riikka Slunga-Poutsalon kommentilla.

Hän sanoo, että julkisuudessa olevan täytyisi olla tarkka millaisia sanamuotoja käyttää. Hän lisää, että puolue on jo kärsinyt aiheutuneesta kohusta. Tämän jälkeen mennään itse tekstiin. Tekstiä kuvitetaan Facebook-päivityksestä otetuilla kuvituskuville. Insertti siirtyy tässä vaiheessa yleiseen suuntaan. Kun Facebook-päivitystä taustoitetaan, mukaan otetaan lisää kommentteja Perussuomalaisten piiristä.

Puhuvien päiden ja Immosen sitaatin myötä käy ilmi, että puolueessa onkin kyse valta-
taistelusta. Tämä kuva laajenee edelleen yleisempään suuntaan, kun uutisankkuri ottaa mukaan kurkistuksen A-studioon, jossa aiheen käsittelyä jatketaan. Tässä kurkistuksessa Perussuomalaisten edustajilta kysytään heidän linjaansa monikulttuurisuu-
teen. Ensimmäisen vartin aikana on kuljettu yhden henkilön päivityksestä puolueen hajaannukseen ja siitä monikulttuurisuuden käsittelyyn.

6.2.2 Mitä on luettavissa rivien välistä?

Elokuvanäyttelijät puhuvat työnsä yhteydessä niin sanotusta alatekstistä. Alateksti on dialogissa se, mitä jätetään sanomatta ja mitä on luettavissa rivien välistä. Tätä uutislähetystä voi tutkia tästä näkökulmasta. Tähän saadaan yksi vastaus Immosta käsittelevää inserttiä ja studiokurkistusta seuraavassa jutussa, jossa kerrotaan Muhoksella

tapahtuneesta surmasta. Siinä kerrotaan, että kaksi 17-vuotiasta poikaa tappoivat perhekodin 57-vuotiaan työntekijän.

Jutun sijoittelu monikulttuurisuusteeman sisälle on mielestäni esimerkki mainitsemas-tani alatekstistä. Jos lähetyksen inserttejä mietitään dialogina niin perhekotisurmasta kertova insertti luo dialogiin alatekstiä siitä, että suomalaisten uhka ovat edelleen suomalaiset itse. Luonnollisesti valveutuneen uutisten seuraajan täytyy tietää muista lähteistä, että perhekotisurmaajat olivat suomalaisia.

Mielenkiintoisia kuvan sisäisiä merkityksiä löytyy, kun näissä kahdessa jutussa käytettyjä kuvia vertailee toisiinsa. (kts. kuvio 5) Kummassakin kuvassa on valkoisen puukuvion päällä sinistä tekstiä. Oikeanpuoleisessa kuvassa oululainen kansanedustaja on asettanut nimensä alle otsakkeen suomalainen Suomi. Kuvan ja otsikon alla on nähtävissä valkoista puutaustaa.

Kuvio 5. Kuvakaappaus 27.7.2015 lähetyksen kuvituskuvista. Peräkkäisten juttujen kuvat luovat uusia merkityksiä.

Vasemmanpuoleisessa kuvassa valkopuisen oven edessä on Poliisin sininen nauha tapahtumapaikalla Muhoksella, joka sattuu sijaitsemaan 36 kilometriä Oulusta. On tietenkin sattumaa, että tapahtumapaikka on niin lähellä kansanedustajan kotipaikkaa, mutta mielestäni juttujen sijoittelu luo hyvää dramaturgiaa, ja antaa mahdollisuuksia kuvan ulkopuolisten merkitysten tulkitsemiselle. Sininen väri valkoisella pohjalla kahden hyvin erilaisen uutisjutun taustalla sitoo nämä jutut dramaturgisesti toisiinsa. Samalla kun ensimmäisen jutun asiapitoiselle sisällölle syntyy tunteikas vastinpari, herättää valittujen kuvien konnotaatio katsojalle kenties ajatuksia siitä, millainen on suomalainen Suomi?

Kahdessa edellä mainitussa jutussa ovat äänessä puoluesihteerin, eduskuntaryhmän puheenjohtaja, kansanedustajia sekä perhekoti-insertissä tutkinnanjohtaja ja aluehallintaviraston ylikomendantin sijainen. Uutisjutun ja makasiiniohjelman insertin henkilöhahmot ovat usein kokijoita, näkijöitä, asiantuntijoita, vastuullisia henkilöitä tai valtiovallan edustajia. (Nikkinen & Vacklin 2012, 181.) Syynä tähän on se, että ”kertovan luonteensa mukaisesti televisio esittää helposti tapahtumat henkilöiden tekojen seuraamuksina pikemminkin kuin laajojen abstraktien sosiaalisten tai poliittisten tapahtumasarjojen aiheuttamina” (Veijo Hietala, Nikkisen & Vacklinin 2012, 181 mukaan). Sen sijaan, että poliittinen kommentaattori luennoisi pöydän takana tapahtumien taustalla jylläävistä aatteellisista muutoksista, kuvataan mieluummin henkilöhahmoja toiminnassa.

6.2.3 Yleisestä yksityiseen – vaaran kokeminen turvassa

Lähetysten loppuosassa jatketaan monikulttuurisuusteeman käsittelyä ulkomaan osiossa. Tämäkin osuus toteuttaa alussa yksityisestä yleiseen -teemaa, mutta käänteisesti. Ulkomaan osiossa kerrotaan yleisesti Syyrian sodan vaiheista. Siinä kerrotaan, että Yhdysvallat ja Turkki pyrkivät yhdessä häätämään ISIS:n Syyrian rajalta. Jutun kuvituksena on sodankäyntiä ja asiantuntijana on tässä jutussa konfliktitutkimusjärjestön tutkija. Seuraavassa jutussa siirrytään yksityisen suuntaan kertomalla, että Syyriaan on syntynyt sodan myötä aivan uusi ammattikunta, sähkökauppias, jotka myyvät kadunkulmista sähkö koteihin ja kauppoihin. Tämän jutun kertojana on paikan päällä oleva kirjeenvaihtaja.

Juttujen sijoittelu tähän järjestykseen on jälleen seurausta siitä, että lähetysten loppua kohti tultaessa aiheiden käsittely kevenee. Tämä johtuu mielestäni siitä, että katsojalle halutaan lähetysten lopussa antaa toivoa. Vaikka sähkökauppias jutun kontekstia eli sotaa, ei varsinaisesti voi pitää kevyenä aiheena, on jutun sisältö kuitenkin toivoa herättävä. Aleppon kaupunki on juttua tehdessä ollut ankarien taistelujen kohteena, mutta juttu antaa kuvan, että ihmiset sinnittelevät. He löytävät selviytymiskeinoja vaikeassa tilanteessa ja siihen sähkökauppias antavat tukea.

Veijo Hietala kirjoittaa Ruudun hurmassa, että on kyseenalaista pystyivätkö toimittajat tuomaan uutta tietoa Persianlahden sodasta raportoidessaan paikan päältä (Hietala 2007, 97). Samaa voidaan kysyä Alepossa olevan kirjeenvaihtajan raportista. Syven-tääkö hänen juttunsa katsojan käsityksiä sodan syistä tai kulusta? Hietalan mukaan tämä ei ole oleellista. Tärkeintä on tunnelma, tv-katsojan mahdollisuus nähdä kirjeen-

vaihtaja melkein sota-alueella. Näin katsoja voi samastua vaaran keskellä – tai ainakin sen lähellä – elävään inhimilliseen kokijaan itse turvallisesti olohuoneen sohvalla lojuen. (Hietala 2007, 97.)

Hän käyttää tässä yhteydessä termiä vaaran kokemisesta turvassa. Alussa esitetyt jännitteet on purettu ja katsoja haluaa kokea, että maailma on jokseenkin paikallaan. (Hietala 2007, 97.) Lähetyksen dramaturgisessa merkityksessä katsoja ei halua lopussa enää uusia vaaratekijöitä mietittäväkseen vaan haluaa rauhoittua jäsentämään jo edellä kerrottua.

Tämä lähetys on rakentanut yhden luvun vuoden 2015 isoon uutisteemaan eli maahanmuuttoon. Se on käsitellyt sitä lähtien Facebookista, ja päätyn sodan ytimeen Aleppoon. Mielestäni lähetys on esimerkki siitä, miten yksityisen ja yleisen välillä luodaan mielle yhtymiä ja miten lähetyskokonaisuus rakentuu yleisen ja yksityisen käsitte-
lyn ympärille.

6.3 Isojen teemojen vuoropuhelu 12.12.2015

6.3.1 Draama rakentuu lennossa

Joulukuun 12:n päivän lähetys vuodelta 2015 esittää teemansa heti alkujuonnossa. Se luo raamit tulevalle lähetykselle ja valmistaa katsojan seuraamaan kahden elementin vuorottelua.

Ankkuri Matti Rönkä kertoo, että pääaiheina ovat tämän ajan suuret teemat; ilmastonmuutos ja pakolaiskriisi. Teemoja kuljetetaan lähetyksessä draamallisesti siten, että mukaan otetaan lisää kertojia. Tässä lähetyksessä ne ovat kirjeenvaihtajia, jotka tuovat teemoihin uusia tasoja.

Ensin ääneen pääsee kirjeenvaihtaja ilmastokokouksesta ja pakolaisia käsittelevässä osiossa Saksan kirjeenvaihtaja. Kirjeenvaihtajien tehtävä on tämänkaltaisessa lähetyksessä olla enemmän kokija ja hänelle mahdollistetaan subjektiivisempi ilmaisu kuin uutisankkurille. ”Kokijan maailma on kuitenkin moninkertaisesti kehystetty” (Hietala 2007, 103). Kehystetty termillä tässä yhteydessä tarkoitetaan sitä, että studion ulkopuolinen maailma on ikään kuin uutisten raamien sisällä. Kirjeenvaihtajien ollessa koki-

jana heille sallitaan tunnelmien kuvailua ja analyysin esittämistä vallitsevasta tilanteesta. ”Mutta jos heidän esittämänsä asia on ristiriidassa lähetystä kehystävän uutisankkurin puheen kanssa konventio edellyttää, että uutisankkurin autoritaarista metakieltä uskotaan.” (Hietala 2007, 102.)

Uutisten dramaturgian kannalta tämä lähetys on esimerkki siitä, miten vaikeaa lähetyksen kokoaminen on silloin, kun ajankohtaiset tapahtumat ovat koko ajan käynnissä. Parhaillaan tapahtuvaan reagoiminen on uutislähetysten suola, mutta lähetyksen alussa tämä tilanne aiheuttaa haasteen, kun ankkuri ei tiedä esitelläkö Pariisin ilmastokokouksen tuloksia, vai antaako puheenvuoro kirjeenvaihtajalle paikan päällä. Hän kysyy ohjaajalta suorassa lähetyksessä mitä tehdään ja lähetyksen alkuun tulee harkitseman suvanto, kun tarinan kuljettaja odottaa ohjeita ohjaamosta. Katsoja pääsee mukaan tilanteeseen, jossa lähetyksen draamallinen alkupiste luodaan lennossa.

Tämä tilanne selvitetään nopeasti eikä sillä ole lähetyksen lopun kuljetuksen kannalta lopulta suurta merkitystä. Tämä osoittaa draaman rakenteen joustavuuden uutisissa. Katsojan kanssa voidaan tehdä erilaisia sopimuksia ja katsojan tulee olla valmis reagoimaan sopimuksen sisäisiin muutoksiin. Oletan, että draamallisesti ohjaaja olisi halunnut mennä suoraan ilmastokokouksen ratkaiseviin hetkiin Pariisiin, jolloin katsoja olisi saanut hypätä suoraan tapahtumien ytimeen. Näin hänet olisi saatu koukutettua tehokkaasti sisään ohjelmaan.

Nyt lähetys aloitetaan uutisgrafiikalla. Lähetyksen aloitus grafiikkaseinällä on ollut niin sanottu turvaverkko, joka on otettu lähetykseen mukaan, jos kokouksen ratkaisu ei olisi ehtinyt mukaan suoraan lähetykseen. Epäselvä tilanne lähetyksen alussa johtaa siihen, että draamalliseksi alkunousuksi tarkoitettu kohtaaminen hieman latistuu, kun yhteyttä paikan päälle joudutaan odottamaan.

Kun kuviin vihdoinkin saadaan kirjeenvaihtaja, lähtee lähetys uudestaan liikkeelle. Raportti paikan päältä on intensiivinen ja täynnä onnistumisen tunnetta siitä, että aikaan on saatu sopimus, jota on turhaan yritetty hieroa monta kertaa aikaisemmin. Tämän nostattavan tunteen välittäjänä toimii kirjeenvaihtaja, joka taustoittaa uutista havainnoilla kokouksesta. Uutisankkurin tehtävä on pysyä neutraalina ja pyrkiä kaivamaan kirjeenvaihtajan subjektiivisemmasta raportoinnista lisätietoa uutiselle.

6.3.2 Diskurssien vuoropuhelua

Koska tilanne on hektinen ja paikan päällä on juuri päästy ratkaisuun, tarjoaa tämä vuoropuhelu esimerkin diskurssien vuoropuhelusta (kts. sivu 26). Neutraali ja kylmänviileä uutisankkuri toimii objektiivisessa uutisstudiossa hillitysti, kun paikan päällä oleva kirjeenvaihtaja saa ottaa subjektiivisemmän roolin ja välittää katsojille onnistumisen tunnetta. Ikään kuin paikan päällä oleva kirjeenvaihtaja haluaisi subjektiivisella otteellaan tempaista katsojan sisään ja muistuttaa, että tämä hetki on historiallinen ja ikuistettava, myös suomalaisille katsojille.

Lähetyksen alku tarjoaa intensiteettiä. Se nostattaa pintaan hyvää tunnetta ja saa lisää kierroksia siitä, että haastavasta lähetyksen alusta noustiin nopeasti jaloilleen ja saatiin aikaan energiaa nostattanut dialogi studion ja Pariisin välillä. Draamassa noustiin nopeasti emotionaaliselle huipulle, joten seuraava jutun täytyy laskeutua huipulta alas. Positiivisesta uutisesta siirrytään negatiiviseen. Lähetyksen seuraava uutinen kertoo maahanmuuttajien vastaanottokeskukseen tehdystä iskusta, jossa rakennus yritettiin polttaa.

Tämä juttu kulkee jälleen yksityisestä yleiseen mallin mukaisesti. Se lähtee liikkeelle Asikkalan tuhopolttoyriyksestä. Tämän jälkeen juttu ottaa mukaan sisäministeri Petteri Orpon kommentit. Tämä osuus laajentaa jutun käsittelyä yhteiskunnalliselle tasolle Orpon tuodessa esiin, että Asikkalassa tapahtunut vastakkainasettelu vie Suomen entistä huonompaan tulevaisuuteen.

Yleisempään suuntaan siirrytään vielä enemmän jutun lopussa, jossa kerrotaan turvapaikanhakutilanteesta Euroopan Unionissa. Tämän jutun jälkeen jatketaan samaa teemaa, kun jutun aiheena on Saksan johtavan puolueen kristillisdemokraattien haajaannus pakolaiskriisin aiheuttaman tilanteen myötä. Juttu on luonteva jatkumo edelliselle jutulle, joka alkoi Asikkalasta ja päättyi EU:n pakolaistilanteeseen.

Tässä lähetyksessä on huomattavaa kirjeenvaihtajien osuus tarinan viemisessä eteenpäin. Uutisankkurin koen tässä lähetyksessä viestikapulan antajana. Hän ojentaa sitä lähetyksessä eri henkilöille, mutta luotsaa samalla lähetyksen draamallista kuljetusta. Tällainen kerronnallinen hierarkia luo turvallisuutta.

Samaan tapaan kuin fiktiossa on kertoja, joka palauttaa lukijan kerrotusta kertojan maailmaan, myös uutistenlukijan tehtävä on palauttaa yleisö rauhoittavasti arkeen. Ympärillä kuohuu, mutta uutisankkurin tehtävänä on luoda turvallinen kehys katsojan kokemukselle. ”Hänen reaaliaikainen kameran puhuttelunsa yhdistää studiotilan ja katsojan tilan, luo yhteisen todellisuuden (”me täällä”), joka sulkee häiriöt rauhattomaan ulkomaailmaan (”nuo tuolla”)” (Hietala 2007, 103).

7 Pohdintaa ja johtopäätökset

Tässä luvussa kokoan käsittelemieni uutislähetysten keskeiset sisällöt ja tulkiten niitä sekä teoriapohjan että omien havaintojeni kautta. Pysin myös vertailemaan lähetysten muutosta ajassa; miten uutislähetysten dramaturgia on aineistoni perusteella muuttunut 10 vuodessa. Esitän tässä luvussa myös havaintoja siitä, miten uutismaiseman muutos on vaikuttanut katsomiskokemukseen.

Seuraavaan taulukkoon olen koonnut tarkastelemieni lähetysten erityispiirteet tiivistysti. Sen avulla voidaan tulkita muutoksia, joita kymmenen vuoden aikana on tapahtunut. Vaikka lähetykset ovat hyvin vaihtelevia teemoiltaan ja sisällöltään, voidaan kuitenkin nähdä vallitsevia piirteitä, joita näinä tarkasteluvuosina on tullut esiin.

Taulukko 1. Huomioita vuosien 2005 ja 2015 uutislähetyksistä tiivistetysti ja vallitsevat uutiskriteerit.

2005	Erityispiirteet	Huomioita dramaturgiasta ja vallitsevat uutiskriteerit.
2.1.2005 Pääaiheena Tsunami	Tsunamikatastrofiin erikoistunut lähetys. Varsinaisen uutislähetysten jälkeen siirrytään studiokeskusteluun, jossa luonnonkatastrofin vaikutuksia käydään läpi inhimillisestä näkökulmasta.	Lähetyksessä siirrytään <i>human interest</i> -jutusta tsunamin tuhojen faktapohjaiseen päivittämiseen. Kuljetus yksityisestä yleiseen. Uutislähetys mukautuu vallitsevaan tilanteeseen laajentumalla studiokeskusteluksi, jossa katsoja voi kanavoida tunteita tapahtuneesta. <i>Uutiskriteerit; poikkeuksellisuus, paikallisuus, merkityksellisyys</i>

4.7.2005 Pääaiheena ASEM- huippukokous	Lähetyksen teemana on paikallisuus. Inserteissä teemaa käsitellään eri näkökulmista ja osapuolina ovat paikalliset toimijat, naapurimaat ja kaksi kaupunkia.	Draaman välineinä ovat vastakainasettelu, kiista ja sovittelu. Dramaturgiassa nousun ja laskun vuorottelua. <i>Uutiskriteerit; paikallisuus, kiinnostavuus</i>
18.11.2005 Aiheina mm.hallituksen kiista ja Itämeren suojelu	Erityispiirteinä lähetyksen rakentaminen muutaman teeman (hallitus, pakolaispolitiikka, ilmasto), varaan. Niitä syvennetään valitulla dramaturgisella keinolla, joka on parivaljakkorakente.	Parivaljakkorakenteessa seuraava juttu syventää tai jatkaa edellä esitetyn aiheen käsittelyä. Sähkeet luovat parivaljakkojuttujen jälkeen siltoja seuraavaan aiheeseen. <i>Uutiskriteerit; merkityksellisyys, tuoreus</i>
2015	Erityispiirteet	Huomioita dramaturgiasta ja vallitsevat uutiskriteerit.
7.1.2015 Pääaiheena terrori-isku Charlie Hebdo lehden toimitukseen	Lähetys käyttää terroriutisoinnissa yksinkertaista uutismallia kuka, mitä, milloin, missä ja miksi. Tapahtunutta syvennetään asiantuntijan kommenteil-la.	Asiantuntijan ja kirjeenvaihtajan runsas käyttäminen lähetyksessä. Uutisia taustoitetaan enemmän. Diskurssien hierarkkisuus; kertoja (asiantuntija, kirjeenvaihtaja) saa olla subjektiivinen, kun uutisankkurilta edellytetään viileää objektiivisuutta. <i>Uutiskriteerit; tuoreus, poikkeuksellisuus, kiinnostavuus</i>
27.7.2015 Pääaiheena Olli Immosen face- book päivitys	Juttujen sijoittelu ja niiden kuvat luovat uusia mielleyhtymiä monikulttuurisesta Suomesta: mitä on luettavissa niin sanotusta alatekstistä uutislähetyksessä?	Yksityisestä yleiseen malli vie lähetystä eteenpäin. Tämä toistuu sekä yksittäisessä jutussa että lähetyksen mitassa. Alatekstin tulkinnan kautta lähetys avaa uusia näkemyksiä siitä, mitä kerrotaan rivien välissä. <i>Uutiskriteerit; merkityksellisyys, paikallisuus, kiinnostavuus</i>

<p>12.12.2015</p> <p>Pääaiheina Pariisin ilmastokokous ja pakolaiskriisi</p>	<p>Isojen teemojen vuoropuhelua (ilmastonmuutos, pakolaiskriisi), jossa kirjeenvaihtajien runsas käyttö auttaa tarinan kuljettamisessa.</p>	<p>Lähetyksen alun dramatiikka syntyy lennossa. Uutisankkuri ojentaa viestikapulaa muille kertojille. Lähetyksessä on dialogimaista vuoropuhelua, jossa ankkurin viileä objektiivisuus ja kirjeenvaihtajien tunnetta korostava subjektiivisuus vuorottelevat.</p> <p><i>Uutiskriteerit; tuoreus, kiinnostavuus</i></p>
---	---	--

Vuoden 2015 lähetyksiä tarkasteltaessa merkillepantavaa on se, että uutisstudion visuaalinen ilme on muuttunut kymmenessä vuodessa huomattavasti. 11 vuotta sitten uutisankkuri istui pöydän takana koko lähetyksen. Hänen takanaan oleva seinä oli ikkuna, josta näki uutistoimitukseen, ja ankkurin vieressä oli pieni monitori, johon ajettiin grafiikkaa esillä olevasta jutusta. Vuonna 2015 uutisankkuri toivottaa tervetulleeksi puolikuvassa, johon kamera tiivistää kokokuvasta juonnon aikana. Vasta tämän jälkeen ankkuri esittelee pääaiheen ja uutisotsikkokuvat alkavat pyöriä. Niiden jälkeen ankkuri kävelee paikalleen pöydän taakse ensimmäisen jutun juontoa varten. Kymmenen vuoden aikana tapahtunut uutisstudion ilmeen muutos dynaamisempaan suuntaan on mielestäni selkeyttänyt uutismaisemaa. Lisäksi käsiteltävään juttuun johdatellaan voimakkaammin, kun sitä pohjustetaan kuvalla, joka vie 2/3 kuva-alasta. Uutislähetyksen dramaturgiassa näillä muutoksilla voidaan vaikuttaa katsojan odotuksiin ja mielikuviin. Alla olevasta kuvaparista (kts. kuvio 6) tulee esiin, että katsojan tunnetta aiheen pariin houkuttelee paremmin kuva avustustyöntekijästä isolla ruudulla kuin grafiikka, joka jää pienen roolin levottamassa taustassa.

Kuvio 6. Kuvakaappaus vuoden 2005 (vas.) ja 2015 (oik.) lähetyksistä

Kymmenen vuoden aikana voidaan nähdä ankkurin lisäksi muiden kertojien osuuden lisääntyneen uutislähetyksissä. Tähän voi olla syynä lisääntynyt tiedon määrä ja sen nopea leviäminen nykymaailmassa. Palvellakseen katsojaa uutiset ovat ottaneet sen linjan, että varsinkin isoja tapahtumia taustoitetaan hyvin, jotta tieto olisi perusteltua ja hyvin jäsenneltyä. Uutisten tapa reagoida yhä nopeampana sykkivään uutismaailmaan on se, että katsojalle tuodaan yhä enemmän näkökulmia paikan päältä. Vuoropuhelun lisääntyminen uutisankkurin ja muiden kertojien välillä on tarkoittanut sitä, että asioiden käsittelyyn tulee keskustelevampi sävy, kun uutisankkurin tehtävänä on lähetysten luotsaamisen lisäksi olla puheenvuorojen jakaja ja isoja teemoja aukaiseva kertoja.

Monipuolistuneista näkökulmista huolimatta Ylen TV1:n puoli yhdeksän uutiset noudattavat tutkimissani lähetyksissä paljon niin sanottua kärkikolmiomallia. Tämä johtuu oletettavasti siitä, että nopeaan asioiden esittelyyn tämä malli on vakiintunut parhaaksi tavaksi koukuttaa katsoja uutisiin. Uutisten luonteen takia asioiden pohjustamiseen ei ole paljon aikaa toisin kuin vaikka makasiiniohjelmissa. Katsojan ja uutislähetysten välinen sanaton sopimus edellyttää, että tärkeimmät asiat kerrotaan heti. Kärkikolmiomallin käyttö on nykyään entistä luovempaa. Esimerkiksi lähetyksissä 2.1.2005 ja 7.1.2015 käytetään kärkikolmiomallia, mutta vuoden 2015 lähetys (7.1.2015) laajentaa sen käyttöä. Kun tärkein asia on kerrottu, mukaan otetaan uusia kertoja, joista merkittävään rooliin nousee entinen ulkomaankirjeenvaihtaja. Hänen analyysinsä terrori-iskun syistä ja taustoista syventää kerrottua uutista merkittävästi.

Vuoden 2005 tsunamilähetyksessä (2.1.2005) asioihin syventymiselle annettiin aikaa uutisten jälkeen. Tällöin merkittävään rooliin nousi se, että tsunami kosketti laajalti myös suomalaisia. Tämän kollektiivisen trauman käsittelylle haluttiin antaa oma ohjelmansa, jolloin uutiset toimivat tilanteen päivittäjänä ja yhden näkökulman antajana. Näitä kahta lähetystä (2.1.2005 ja 7.1.2015) katsoessa voidaan pohtia, miten uutiset reagoisivat, jos Suomeen kohdistuisi terrori-isku tai iso luonnonkatasrofi? Viime vuosina on ollut nähtävissä, että tämäntyyppisissä uutisaiheissa uutiset reagoivat yhä enemmän internetissä, jossa Yle Areena palvelu mahdollistaa asioiden laajemman käsittelyn, ja jossa on tilaa erikoislähetyksille. Tätä palvelua käytettiin tehokkaasti vuonna 2016 Brysselin terrori-iskujen uutisoinnissa.

Lähetysiä vertailemalla voi havaita, miten uutiset reagoivat globalisoituvaan maailmaan. Vuoden 2015 lähetyksissä pinnalla ovat olleet pakolaiskriisi ja terroriuutisointi. Näitä isoja teemoja sen vuoden uutiset ovat pyrkineet tekemään ymmärrettävimmiksi

viemällä uutisia keskustelevampaan suuntaan. Näin uutisista välittyy kuva maailman tapahtumien kokijana ja tulkitsijana. Tällainen kerrontamalli antaa myös katsojille enemmän eväitä tulkita tapahtumia. Vuoden 2005 uutisissa uutislähetykset keskittyivät suoraviivaiseen uutiskerrontaan, jossa ankkurin rooli on merkittävin ja jossa juttujen käsittelyä ei viedä pidemmälle studiossa. Keskustelulle ja asioiden laajemmalle tulkinnalle ei näissä aineistoni lähetysissä anneta juuri tilaa. Vuonna 2005 uutiset ovat kerronnanaltaan kanava kertoa miten asiat ovat, jolloin jää kertomatta, miksi näin on ja mitkä seikat ovat vaikuttaneet tilanteen muutokseen. Aineistoni perusteella voidaan sanoa uutisten ottaneen askeleen toteavasta uutislähetyksestä (vuosi 2005) dialogimaisempaan uutislähetykseen (vuosi 2015), joissa uutiset reagoivat ympäröivään maailmaan yhä moninaisemmilla tavoilla. Vaikka uutiset ovat laajentaneet näkökulmiaan ja muuttuneet keskustelevimiksi, samaan aikaan internetin lisääntynyt käyttö ja mobiililaitteet ovat vaikuttaneet siihen, että pääuutislähetys voi keskittyä tärkeimpiin uutisaiheisiin syvemmällä painotuksella, koska ihmiset voivat katsoa omilta laitteiltaan lisää aineistoa uutisaiheisiin liittyen.

Vuonna 2005 internetin käyttö ei ollut vielä niin laajaa, koska mobiililaitteita ei juuri ollut markkinoilla. Tällöin uutislähetysissä pyrittiin kertomaan kaikki oleellinen. Esimerkiksi 18.11.2005 lähetys oli usean teeman paikoin hengästyttävä vuoropuhelu, joka pysyi hyvän harkitun rakenteensa vuoksi kasassa, mutta jonka kerrontaa olisi auttanut, jos lähetysten aikana olisi voinut viitata, että tietyistä asioista kerrotaan lisää verkkosivuilta, kuten vuoden 2015 lähetysissä tehdään. Vuoden 2015 lähetykset ovat mielestäni tempoltaan hallitumpia johtuen osittain edellä mainitusta seikasta, mutta myös siitä syystä, että näissä lähetysissä ollaan tehty dramaturgisia valintoja, jotka tukevat kokonaisuutta eri puolilta. Esimerkkeinä voidaan mainita uutisankkurien ja muiden kertojien dialogi. Vuoden 2005 lähetys leimaa se, että lukuunottamatta tsunamilähetystä, 2.1.2005, kokonaisuuteen on pyritty saamaan kerättyä kaikki faktat mitä aiheesta on puoli yhdeksään mennessä saatu irti. Vuoden 2015 kerrontarytmi tarjoaa aiheille enemmän taustoja ja tulkinnanmahdollisuuksia.

Valitsin opinäytetyöhöni kuusi erilaista uutislähetystä, jotka valikoituvat tutkimukseeni kahdenkymmenen esikatsellun lähetysten joukosta. Katsomalla valitsemiani lähetyskäsikirjoituksia pääsin työssäni mielestäni käsiksi uutisten dramaturgian ytimeen. Uutislähetysten rakentaminen on jännitteen luomista ja ylläpitämistä. Siinä mielessä se on lähellä fiktiivistä draamaa, jonka tarkoitus on ruokkia katsojan kiinnostusta tapahtuman eri käänteissä. Suurin ero uutisten ja dramaturgisen fiktion välillä on se, että uutisissa panostetaan

tarinankerronnassa siihen, että tarinan lopussa katsoja voi kokea maailman olevan edelleen paikallaan. Tätä tukee uutislähetysten rakenne, jossa edetään raskaasta kevyempään aiheiden käsittelyyn. Draamassa taas panokset kovenevat matkan varrella, ja lopussa katsojalle on yleensä tarjolla vielä yksi käänne. Draamassa yritetään rakentaa jännitettä kokonaisuudelle, kun uutisissa jännite muodostuu lyhyistä nousuista ja laskuista, ja kokonaisuutta kannattelee näiden nousujen ja laskujen vuorottelu, joka lopussa tasaantuu.

Uutislähetysten dramaturgia muodostuu siitä, miten lähetysten jutut sijoitellaan suhteessa toisiinsa ja mikä on uutisankkurin rooli. Ankkurin asema on olla objektiivinen tarinankertoja, joka luo katsojalle luotettavan ympäristön. Tunnetta, näkökulmia ja tarinan syventämistä tuovat mukaan kirjeenvaihtajat ja asiantuntijat, joiden käyttö on tutkimukseni mukaan kasvanut sitä mukaa kun uutismaailman nopeus ja tiedon määrä on kasvanut.

Uutislähetysten suurin haaste on, miten valtavasta määrästä tarjontaa koostetaan eheä kokonaisuus, jonka eri näytökset limittyvät toisiinsa. Tähän käytetään avuksi työkaluja, jotka ohjaavat uutisten rakentamista. Näistä tärkeimmät ovat uutiskriteerit, jotka määrittävät mitkä teemat nousevat esiin ja mitkä jäävät vähemmälle käsittelylle. Valituista teemoista toimivan ja hyvin kulkevan lähetysten rakentaminen on nähdäkseni ensisijaisesti uutispäällikön ja toimituksen yhteistyötä. Parhaimmillaan tämä yhteistyö luo lähetysten, joka tuo esiin uusia tapoja dramaturgian kuljetuksessa. Esimerkkinä tästä voidaan käyttää lähetystä 12.12.2015, jossa luodaan alun vaikeuksien jälkeen toimivaa dialogia uutisankkurin ja kirjeenvaihtajien kanssa. Puoli yhdeksän uutisten asema suomalaisten yhtenä suosikkiohjelmista merkitsee myös sitä, että siltä odotetaan vahvaa läsnäoloa, kun maailmassa tapahtuu jotain dramaattista. Esimerkkinä tästä on tsunamia käsitelleen lähetysten muoto (2.1.2005). Laajan kriisin koskettaessa kansakuntaamme lähetys laajenee perinteistä lähetyksestä läsnä olevaksi makasiiniohjelmaksi.

Uutisten yhteydessä on tärkeää tunnistaa kuvien kulttuurinen eli konnotatiivinen merkitys. Tähän tutkimani uutiset tarjosivat eri näkökulmia. 4.7.2005 lähetyksessä tunnetta suomalaisen työn laadusta korostetaan käyttämällä jutussa kuvaa, joka muistuttaa vanhasta kahvimainoksesta ja luo näin kulttuurisen merkityksen. Vanha mainos korosti paikallista osaamista ja ammattitaitoa; samoja asioita, joista uutinen kertoo. 27.7.2015 lähetyksessä juttujen sijoittelu synnyttää kulttuurisia merkityksiä, kun lähetystä tutkitaan

alatekstin kautta. Peräkkäisissä jutuissa käytetyt kuvitukset maahanmuuttokriittisen kansanedustajan Facebook-sivuista ja kansanedustajan kotiseudulla tehdystä henkiriikoksesta herättävät ajatuksia siitä, mikä on Suomen suurin uhka tulevaisuudessa. Sininen ja valkoinen väri puisen taustan päällä toimivat näissä jutuissa yhdistävinä tekijöinä ja kulttuurisen merkityksen avaajina.

Uutisissa lähtökohta on se, että uutisten on rakennuttava ensisijaisesti helposti, ilman tulkintaa vaativista merkityksistä. Tämä on tärkeää, jotta uutisten informaatio välittyy katsojalle. Mutta kuten analyysini on osoittanut myös uutiset, kuten mikä tahansa kulttuurimme tuote, välittävät dramaturgiassaan paljon enemmän merkityksiä kuin nopealla silmäyksellä voisi odottaa.

Lähteet

Hietala, Veijo 2007. Media ja suuret tunteet. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Kortti, Jukka 2007. Näköradiosta digiboksiin. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press

Mattlar, Mikko 2016. Television alkuaikoina monet luulivat, että Heikki Kahila näkee heidän olohuoneensa. Helsingin Sanomat.
Saataavuus <http://www.hs.fi/i ihmiset/a1470368461456> (luettu 21.9.2016)

Nikkinen, Are & Vacklin Anders 2012. Television runousoppia. Helsinki: Like kustannus.

Pietilä, Veikko 1995. Tv-uutisista hyvää iltaa. Tampere: Vastapaino

Saaranen-Kauppinen Anita & Puusniekka Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. Saataavuus <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus> (luettu 1.11.2016)

Yle 2006. Historia. Saataavuus <http://yle.fi/vintti/yle.fi/yle24/historia> (luettu 20.10.2016)

Tutkimusaineisto

Yle Tv-uutiset. 2005. Yle Tv 1. Marjukka Havumäki, 2.1.2005.
https://youtu.be/0-ADJyoG_0c

Yle Tv-uutiset. 2005. Yle Tv 1. Matti Rönkä, 4.7.2005.
<https://youtu.be/nyecMUR52H8>

Yle Tv-uutiset. 2005. Yle Tv 1. Eva Polttila, 18.11.2005.
<https://youtu.be/tTXq05an5l8>

Yle Tv-uutiset. 2015. Yle Tv 1. Marjukka Havumäki, 7.1.2015.
<https://youtu.be/qpedLoOUnws>

Yle Tv-uutiset. 2015. Yle Tv 1. Jussi-Pekka Rantanen, 27.7.2015.
<https://youtu.be/MCmPgdt7ncU>

Yle Tv-uutiset. 2015. Yle Tv 1. Matti Rönkä, 12.12.2015
<https://youtu.be/bzi7Cv9aODk>

.